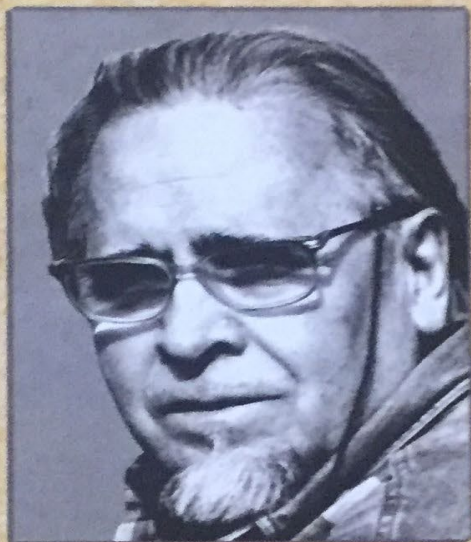

Департамент культури
виконавчого органу Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації)

Публічна бібліотека імені Лесі Українки
для дорослих міста Києва
Відділ краєзнавчої літератури та бібліографії

Києвознавці

Енциклопедист
київської старовини

(до 80-річчя від дня народження
Анатолія Макарова)

Біобібліографічний покажчик

Випуск 10

Київ, 2019

Автор вступної статті: завідувач відділу Інституту української археографії та джерелознавства НАНУ ім. М. Грушевського,
києвознавець Ігор Гирич

Бібліограф-упорядник:

Н.І. Рижкова

Відповідальні за випуск:

Н.Б. Грищенко, О.М. Трубайчук

Енциклопедист київської старовини : (до 80-річчя від дня народження Анатолія Макарова) : біобібліограф. покаж. / Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Києва ; [упоряд.: Н. І. Рижкова ; авт. нарису І. Б. Гирич]. – Київ, 2019. – 64 с. – (Києвознавці ; вип. 10).

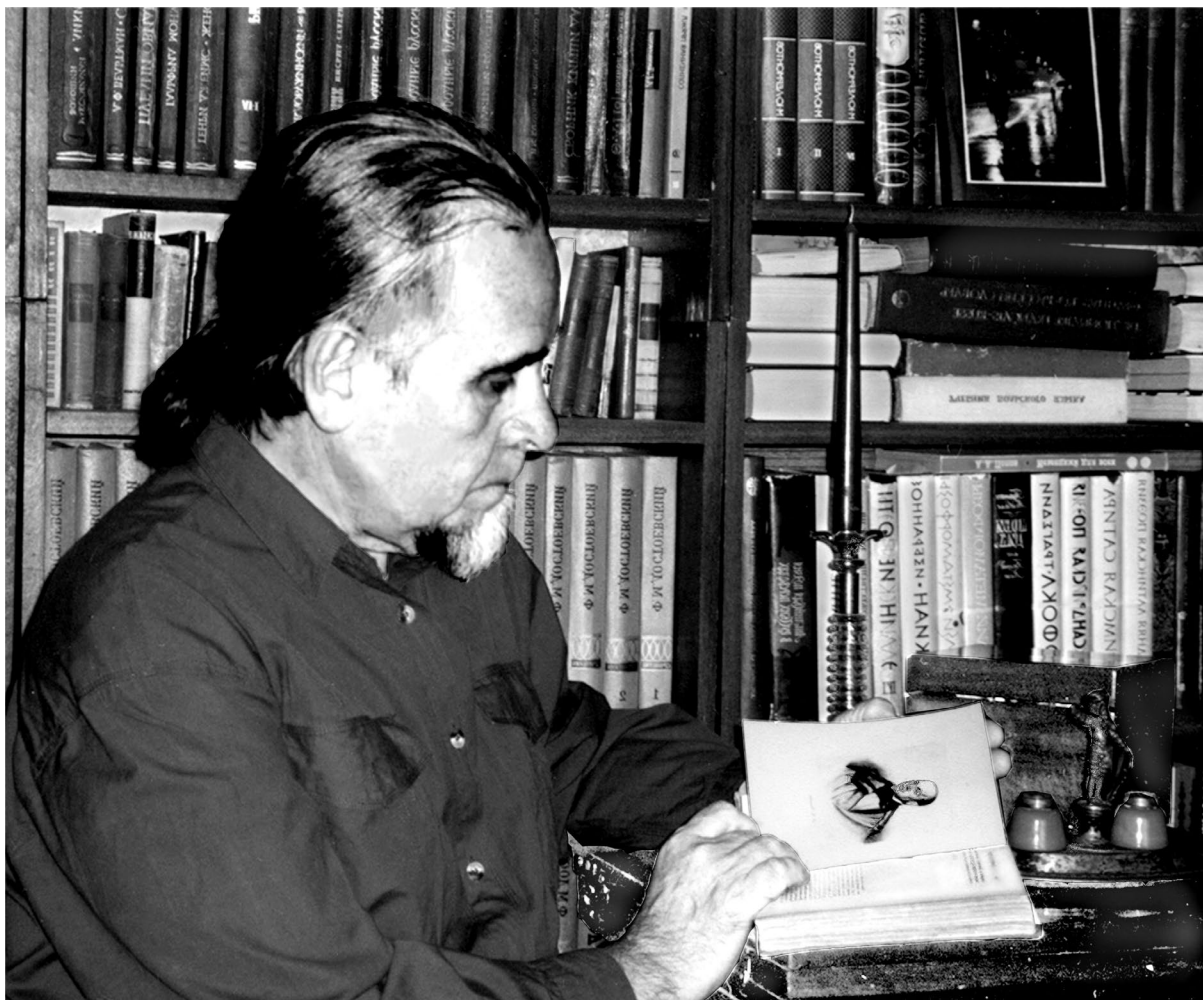
Десятий випуск серії "Києвознавці" присвячено відомому літературному критику, письменнику, журналісту, культурологу, блискучому досліднику українського бароко і знавцю київської старовини – Анатолію Макарову з нагоди 80-річчя від дня народження.

Покажчик містить літературознавчий нарис про життєвий і творчий шлях А. Макарова, завідувача відділу Інституту української археографії та джерелознавства НАНУ ім. М. Грушевського, києвознавця І. Б. Гирича, бібліографію його окремих праць, публікацій у періодичних виданнях і збірниках, окремими розділами виділені рецензії та видання, які він упорядковував чи редагував та публікації про нього.

Видання розраховане на широке коло читачів, буде цікаве також науковцям і дослідникам, які переймаються проблемами літератури та літературної критики, а особливо стане у добрій нагоді всім шанувальникам і поціновувачам київської старовини.

УДК 012(Макаров)+016:821.161.2(092)

*"Я прочитав всі номери газети "Кієвлянинъ".
за 50 років, починаючи з 1864 року".
(А. Макаров)*

Від упорядника

Десятий випуск серії "Києвознавці" присвячено Анатолію Миколайовичу Макарову – знаному літературному критику, письменнику, культурологу, журналісту, видатному досліднику і знавцю київської старовини. Видання підготоване з нагоди ювілею – 80-річчя від дня народження.

Відкриває показчик літературознавчий нарис завідувача відділу Інституту української археографії та джерелознавства НАНУ ім. М. Грушевського, києвознавця Ігоря Борисовича Гирича, присвячений творчій біографії Анатолія Макарова.

Далі вміщено основні дати життя і діяльності літератора.

Бібліографічна частина показчика для зручності користування складається із 5-ти розділів побудованих за хронологічно-алфавітним принципом : "Твори Анатолія Макарова", "Рецензії", "Бесіди", "Упорядкування. Передмови. Коментарі. Редагування", "Література про А. Макарова". Окремим підрозділом виділено нагороди та премії А. Макарова.

У першому розділі двома підрозділами представлені окремі видання та публікації у періодичних виданнях та збірниках. Після бібліографічного опису подано посилання на рецензії та відгуки, що вміщені у розділі "Література про А. Макарова".

До другого розділу увійшли описи рецензій А. Макарова на твори українських письменників і поетів.

Окремим третім розділом виділені бесіди, у яких брав участь або записав А. Макаров.

У четвертому розділі "Упорядкування. Передмови. Коментарі. Редагування", вміщено опис упорядкованих чи редагованих автором видань з передмовами чи коментарями до них.

У п'ятому розділі "Література про А. Макарова" зібрано публікації, в яких висвітлюється життєвий шлях та літературна діяльність автора.

Окремим підрозділом виділено премії та нагороди письменника.

Довідковий апарат включає: "Іменний показчик" та "Алфавітний показчик назв праць А. Макарова".

Для забезпечення достовірності перегляд матеріалів здійснювався в основному "de visu". У разі неможливості безпосередньо ознайомитися з публікаціями та виданнями відсутні відомості уточнювалися за різними бібліографічними джерелами, і в тексті їх позначено астериксом (*). Окремі бібліографічні описи подано з анотаціями. Деякі публікації автора опубліковані за підписом М. Аров та М. Білко.

Основними джерелами пошуку літератури були державні літописи книг, газетних і журнальних статей, записи із електронних каталогів Публічної бібліотеки імені Лесі Українки для дорослих м. Києва, Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого, Національної історичної бібліотеки та інших провідних бібліотек України, матеріали з особового фонду письменника, що зберігаються в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України.

Хронологічні рамки добору літератури: 1962-2018 рр. Добір матеріалів завершено у грудні 2018 року. Список видань і публікацій представлених у покажчику не є вичерпним. Бібліографічний опис здійснено згідно з чинними державними стандартами України.

*“Будь-яке людське творіння, будь то література,
музика чи живопис, – це завжди автопортрет.”*
Сзмюел Батлер

Світло Анатолія Макарова

Для нас ім'я Анатолія Макарова назавжди буде асоціюватися з українським шістдесятництвом, з поетами відлиги: І. Драчем, Л. Костенко, В. Стусом, М. Вінграновським. На них вийшли першими знакові літературно-критичні статті А. Макарова. Значення А. Макарова було для 1960-х – початку 1990-х в тому, що він вніс інтелектуалізм в літературну критику. Писав культурологічні есеї з уживанням мало тоді практикованого мистецького спектру проблем: архітектури, живопису, психології творчості. Він першим, можливо в критичному жанрі намагався обіграти творчість популярного бельгійського художника середини ХХ ст. сюрреаліста Рене Магрітта, що увів моду на інтелектуальний живопис. У своїй публіцистиці він показав себе незвичним для понурих радянських часів доби "розвинутого соціалізму" ерудитом. І повернув в Україну інтелектуальне літературно-мистецьке культурознавство той напрям, який у кінці ХІХ – початку ХХ ст. практикував Василь Горленко – відзначав український дух мистецтва бароко. Свої останні киевознавчі праці став писати по російськи. Як психологічний малорос в кінці життя більше орієнтувався на принади імперської російської культури. Роман Корогодський у своїх сильветках про шістдесятників відзначав високий естетизм А. Макарова, як його найвизначнішу рису серед людей його доби [1].

Пригадую, як на початку 1990-х Анатоль Макаров приходив в редакцію "Пам'яток України" на Велику Васильківську і захоплено розповідав про відчуття барочної людини. Саме тоді готувалася його знана книга про бароко.

Чи був А. Макаров науковцем? Радше ні, він можна сказати себе і свої погляди протиставляв класичній радянській науці. Хоч і неklasичній, але правдивій науці: Д. Чижевському, Ю. Шевельову, Г. Грабовичу, – його творчість важко співвіднести. А. Макарова цікавив не науковий метод, а сприйняття, – його жанром була культурологія як процес розмислів, він був класичним есеїстом і публіцистом. Тому і не сподобився на глорифікаційні оцінки від науковців. Філософ Лариса (Леся) Довга в "Українському

гуманітарному огляді" [2] негативно поставилася до "Світла українського бароко", як антинаукову книгу. Проте до останньої не можна ставитися як до наукового трактату, він таким не є. А. Макарова можна порівняти з Георгієм Лукомським, визначним поетом-мистецтвознавцем, неперевершеним есеїстом [3]. Якого цікавила краса – як естетика довершеного в творах архітекторів. Таким мистецтвознавцем був і А. Макаров. Тому його варто оцінювати у межах відповідного жанру, а не очікувати працю про бароко, на кшталт такої, яку у свій час написали Д. Чижевський чи Л. Ушкалов. Натомість захоплено оцінив "Світло бароко" письменник і історик за освітою Валерій Шевчук. Бо це праця письменницька передусім, і як така заслуговує дійсно на високу оцінку. Не випадково Валерій Олександрович висував цю книжку на здобуття Шевченківської премії в напрямку публіцистики. На мій погляд ця праця – вершинне досягнення творчості А. Макарова.

Не був А. Макаров науковцем і у своїх томах праць про Київ, одну з яких він невідповідно назвав енциклопедією. Радше це були хрестоматії текстів, вибрані з київських газет, передусім "Киевлянина". На це пішли десятиліття праці. В інтерв'ю для газети "Факти" він казав, що прочитав усього "Киевлянина" за 50 років, починаючи з 1864 р.[4]. А. Макаров планував видати семикнижжя про Київ ХІХ ст. – поч. ХХ ст., але життя не дало авторові здійснити свою мрію. Та все ж його мрії здійсняться. Видавництво Скай Хорс в 2017 розпочало випуск семитомника творів Анатолія Макарова із серії "Мир Киевской старины", на сьогодні вже вийшло 5 томів із запланованих: "Стиль жизни, нравы и вкусы старого Киева"(2017),"Благоустройство старого Киева" (2017), "Старокиевские силуэты" (2017), "Горный город. Из православной жизни Киева ХІХ века" (2018), "Беды, язвы и пороки старого Киева" (2018), залишився "Киевский календарь ХІХ века" в 2-х томах.

До цих п'яти в києвозавчий доробок автора додається ще шість, що вийшли раніше: "Малая энциклопедия киевской старины" (три видання: 2002, 2005, 2012), "Киевская старина в лицах" (2005), "Были и небылицы старого Киева" (2013), "Новый год и Рождество : история и традиции» (2013, "Скай Хорс", електронна книга), "Рождество и Новый год в старом Киеве : из истории святочных обычаев" (2015), "Стиль жизни, нравы и вкусы старого Киева" (книга перша з семитомної серії видавництва "Скай Хорс") "Мир киевской

старини" (2017), "Благоустройство старого Киева" (книга друга) (2017), "Старокиевские силуэты" (книга третя) (2017). Крім цього серіалу варто згадати і дуже цікаву культурологічну серію видавництва "Амадей", присвячену побутовій історії київських вулиць. А. Макаров приймав участь у перших двох таких збірниках статей різних києвознавців, присвячених Хрещатику і Володимирській: "Хрещатик. Культурологічний путівник" (1997), "Володимирська. Культурологічний путівник" (1999).

Іноді можна прочитати, що А. Макарова можна поставити в один ряд з видатними києвознавцями, такими як М. Закревський, В. Іконников, М. Петров або Ф. Ернст. Гадаю, що все ж його ім'я варто поставити окремо, бо його твори у вузькому сенсі не були історичними працями, а вищезначені дослідники були істориками передусім і висококласними науковцями. Його книжки – цінне зібрання побутової історії Києва, так зване повсякденне минуле, яке стало тепер частиною історії за доби незалежності. Повсякденна історія вивчається тепер в школі. Вона найбільше і цікавить якраз широкий загаль. Бо А. Макаров зібрав до купи київські легенди, оповідки, анекдоти, плітки – те, що в радянський період підпадало остракізму як предмет історії. Проте саме це і складає тканину історії, її найбільшу принаду для звичайної людини. А. Макаров акумулював запит суспільства на таку літературу, він одним з перших киян відчув, що старий Київ відійшов з новобудовами, «свічками» хмарочосів і панельками у небуття. На початок 1990-х перед нами виник зовсім інший Київ, чужий її корінним мешканцям. І А. Макаров, як Атлантиду, відкрив той питомий, той далекий, і ніби назавжди померлий Київ. Ці його тематичні збірки інформації – своєрідний етнографічно-побутовий матеріал про Київ, якого вже ніколи не буде. Він подав низку текстів, які напевно будуть використовувати наступні дослідники Києва, читати з насолодою звичайний читач. В них А. Макарова можна порівняти з неперевершеним автором "Печерських антиків" Миколою Лєсковим. Шкода лише, що українського Києва Анатолій Миколайович так і не відчув і майже не відобразив, якщо не рахувати деякі уривки з газети "Рада", які на замовлення Ю. Буряка друкувалися в "Хроніці 2000".

Об'єктивні біографічні данні Анатолія Макарова. Народився 28 січня 1939 року на Далекому Сході Росії в родині військового. Помер у Києві 4 грудня 2015 р. У Києві оселився з 1953 р. Навчався на філологічному факультеті

Київського університету ім. Т. Шевченка, який закінчив 1962-го. Членом Національної спілки письменників України став у 1967 р. Працював в "Літературній Україні" (1962-1967), коли якраз в літературу входила генерація шістдесятників, а на посаді головного редактора був Павло Загребельний. Згодом перейшов до редакції видавництва "Радянський письменник" (1967-1994). Вів авторські колонки у газетах "Независимость", "Вечірній Київ", "Факти". У 1980-х роках співпрацював з поетом і творцем унікального альманаху Юрієм Буряком в його "Хроніці 2000" (1994-2004).

Цікаво, що А. Макаров був співавтором (разом з Р. Корогодським) сценарію для першої нездійсненої документальної стрічки для Романа Балаяна про художника-новатора Анатолія Петрицького. І одним з перших написав мистецтвознавчу студію про Катерину Білокур. Що свідчить і про обрії таланту, які так і не втілилися в життя через несприятливу тоталітарну добу.

За радянський час премій і відзначень не мав. Та й воно зрозуміло. Був він дисидентом, нехай і не офіційним. За український період життя одержав низку відзначень: премія в галузі літературно-художньої критики імені О. Білецького (1991), Національної спілки письменників України "Благовіст" (1994), Художня премія столиці України "Київ" ім. Євгена Плужника (2002), Чернігівська обласна премія імені М. Коцюбинського (2004). Проте премія – лише зовнішня сторона справжнього культурного значення людини. У нас є сотні лауреатів премій найрізноманітнішого калібру, внесок яких не співставний зі значенням робіт А. Макарова.

А. Макаров автор книжок "Розмаїття тенденцій" (1969); «Барви щедрої землі» (1970) (у співавторстві); "Світ образу" (1977); "П'ять етюдів. Підсвідомість і мистецтво" (1990), антології світового анекдоту "От великого до смешного" (1994) (укладання та примітки). У 1994 р. вийшло його "Світло українського бароко". Інтерес до бароко у А. Макарова збільшився, очевидно, від співпраці з Валерієм Шевчуком. У середині 1980-х бестселерами стали численні книжки перекладів В. Шевчука з класичних барочних авторів ХУІІ-ХУІІІ ст. Можна сказати, що склався на певний час тандем В. Шевчука і А. Макарова, який видав декілька цінних літературно-мистецьких книг [5]. Крім теми ключової праці А. Макарова, варто відзначити нарис "Мазепа –

будівничий" (1991) [6]. У той час на підрадянській Україні це були перші наголоси на культуротворчу діяльність гетьмана Мазепи, і ця творчість – стала вершиною архітектурного бароко України. У 2002 році вони спільно з В. Шевчуком видали збірник статей і матеріалів, присвячених Лазарю Барановичу "Українські Афіни" [7]. А Макаров був упорядником, автором передмови та коментарів видання. В. Шевчук – перекладачем текстів на сучасну українську мову.

Свого часу мені довелося писати рецензію на книжку Анатолія Макарова "Малая енциклопедия киевской старины". Рецензія вийшла занадто різкою, бо в ній я зосередився на одному недоліку – відсутність в ній українського Києва. А коли щось рецензуєш, то необхідно всебічно оцінювати усю сукупність праці, усі її негативи і позитиви. Пригадаю, що на тон рецензії вплинув мій товариш – шістдесятник Юлій Шелест, який сконцентрував мене на ключовому недоліку, як літературний редактор приперчив інвективами і сам відніс до редакції журналу "Київ", давши і дошкульну журналістську назву – "Київ "кислих щей" А. Макарова [8].

Для повноти картини треба сказати, що моє тодішнє враження від книги А. Макарова підтвердив і Валерій Шевчук. Який зазначив, що із здобуттям незалежності в А. Макарова відбувся якийсь перелом в ставленні до української культури. В останні 10-15 років він майже не писав нічого українською, а всі свої знані киевознавчі праці теж друкував по-російськи. Він навіть каже про погасле світло киевознавця, автора "Світла українського бароко". Чи виною була реакція російськомовних читачів, чи справа була в тому, що в кінці життя спрацювали дворянські гени російської людини. Але саме відхід від ідеалів юності вплинуло на охолодження взаємин між В. Шевчуком та А. Макаровим [9]. Зрештою від прискіпливого читання україножерського і чорносотенного "Киевлянина" поневолі можна було набратися старорежимного скептицизму щодо всього українського. Та й "Факти" плекали специфічний малоросійський дух вторинності, де А. Макаров вів свою авторську сторінку.

І ніби підтвердженням цього перелому може служити приміром стаття про Івана Нечуя-Левицького в газеті "Факти" за листопад 2013 р. [10]. У знаково знаній в історії українського культурного і громадського життя

полеміці, якою має бути сучасна українська літературна мова, коли громадські сили України використали авторитет І. Нечуя-Левицького, щоб побивати спільний новітній правопис, що впроваджував М. Грушевський, А. Макаров стає на бік В. Науменка і російських чорносотенців з "Киевлянина", а не І. Франка і С. Єфремова. Останній слушно висміяв нашого автора "Хмар" (у А. Макарова у статті "Тучи") за низький кругозір. Той вважав українськими лише ті слова, які він чув у рідному селі Стеблів. А. Макаров повторює неслухні розумування "общеросов" про важку мову М. Грушевського, хоч насправді і газета "Рада" Є. Чикаленка і київський "Літературно-науковий вісник" не друкувалися на "галіційській" мові. М. Грушевський був блискучий публіцист, рівних якому мало було тоді в Україні. А мову Т. Шевченка не можна було пристосовувати до мови науки і публіцистики. В добу Тараса Григоровича її просто ще не існувало.

В киевознавстві постать А. Макарова напевно залишиться назавжди. Він напевно буде у першому десятку найвидатніших дослідників київського життя теперішнього часу про Київ ХІХ – початку ХХ ст. Його можна поставити поруч з Дмитром Малаковим, який на початку січня цього року залишив нас назавжди, Михайлом Кальницьким, Віталієм Ковалинським, Ольгою Друг, Василем Галайбою, Марією Кадомською, Оленою Мокроусовою, Аркадієм Третьяковим та іншими видатними дослідниками минулого і вічного Києва.

Ігор Гирич – завідувач відділу Інституту української археографії та джерелознавства НАНУ ім. М. Грушевського.

Бібліографічні посилання

1. Корогодський, Р. Анатоль Макаров – естетичне обличчя шістдесятництва. Брама світла. Шістдесятники / упоряд. М. Коцюбинська, Н. Кучер, О. Сінченко. Львів : Вид-во укр. катол. ун-ту, 2009. с. 539- 41.
2. Довга, Л. Сновидні фантазії з присмаком елітарності : (про бароко, якого не було). Український гуманітарний огляд. Київ, 2005. Вип. 11. С. 79-103.
3. Гирич, І. Поет архітектури Георгій Лукомський. Хроніка 2000. – Київ, 2005. Вип.61-62. С.4-12.

4. Унгурян, О. Анатолій Макаров: "Первые очерки о Киеве я писал в обществе волнистого попугая...". Факты и комментарии. 2005. 8 сент. (№ 164). С. 7
5. Макаров, А. Поетика літературної фантасмагорії. Вітчизна. 1986. № 11. С. 168-173.
6. Мазепа, І. Листи та вірші ; Макаров, А. Мазепа – будівничий. Київ. 1991. 71 с.
7. Чернігівські Афіни / пер. В. Шевчук [та ін.] ; упоряд. тексту, передм., комент. А. М. Макаров ; упоряд. іл. та комент. до них Ю. О. Іванченко. Київ : Мистецтво, 2002. 232 с.
8. Гирич І. "Кієвъ кислыхъ щей" Анатолія Макарова // Київ. 2003. № 5. С. 127-133.
9. Шевчук В. Світло Анатолія Макарова. На березі часу. Ті котрі поруч : спогади про митців і вчених / Валерій Шевчук. Київ : Либідь, 2017. С. 237.
10. Макаров А. І. Нечуй-Левицький: "М. Грушевський, хоть и великий учений, но портит наш язык". Факты. 2013. 27 листоп. Доступний також : <https://fakty.ua/172828>

Основні дати життя і діяльності Анатолія Миколайовича Макарова

- 1939 р., 28 січня** – в родині військового в селищі Тельманове на Далекому Сході народився Анатолій Миколайович Макаров – відомий літературний критик, письменник, культуролог, журналіст, знаний дослідник і знавець київської старовини.
- 1947-1949 рр.** – проживав за місцем служби батька в Німецькій Демократичній Республіці.
- 1953 р.** – в 14-річному віці з батьками переїжджає до Києва.
- 1957-1962 рр.** – навчається на філологічному факультеті Київського університету імені Т. Г. Шевченка. Ще будучи студентом, етнічний росіянин за походженням, син російського генерала, настільки перейнявся українською культурою, що після його закінчення – стає критиком та істориком української літератури та мистецтва. З початку 1960-х рр. – бере активну участь у літературному процесі. Сферою його зацікавлення, крім літератури та поезії, є психологія творчості, історія культури та образотворче мистецтво найширшого спектру: від скельних розписів та ікони до модерного й абстрактного мистецтва. За своїми поглядами належав до покоління шістдесятників.
- 1962-1967 рр.** – працює в редакції газети "Літературна Україна".
- 1967 р.** – стає членом Національної спілки письменників України.

- 1967-1994 рр.** – працює у видавництві "Радянський письменник", після перейменування "Український письменник".
- 1991р.** – отримує Премію в галузі літературно-художньої критики імені О. Білецького за книжку "П'ять етюдів. Підсвідомість і мистецтво" : нариси з психології творчості (Київ, 1990)
- 1994-2004 рр.** – працює у редакції альманаху "Хроніка-2000".
- 1994 р.** – отримує Премію Національної спілки письменників України "Благовіст" за цикл статей про українське бароко.
- 1996 р.** – отримує літературну Премію імені Гелен Щербань-Лапіки (США).
- 2004 р.** – отримує Чернігівську обласну премію імені М. Коцюбинського за книгу "Чернігівські Афіни" (Київ, 2002) та цикл історичних розвідок про Чернігівщину.
- 2015 р., 4 грудня** – помер Анатолій Миколайович Макаров.

P.S. Останні двадцять років свого життя Анатолій Миколайович присвятив глибокому вивченню київської старовини – життя і побуту української столиці від XIX до початку XX століття. Навіть(за для цього) прочитав всі номери газети "Кієвлянинъ" за 50 років, починаючи з 1864 року, зібрав унікальний архів, на основі якого і створив свої своєрідні культурологічні енциклопедії, – серед яких особливо яскраво виділяються "Малая энциклопедия киевской старины", "Киевская старина в лицах", "Были и небылицы старого Киева", "Рождество и Новый год в старом Киеве : из истории святочных обычаев". Видання вражають різноманітністю фактів, неординарністю авторського погляду і масштабом проведених досліджень У ці ж роки він веде авторські колонки в популярних київських газетах

"Независимоть", "Вечірній Київ", "Факти". Протягом майже 15 років на сторінках "Фактів" друкувалися його нариси, присвячені його улюбленому Вічному місту на Дніпрі. Кожна з його публікацій була святом для всіх українських читачів...

Цього року видавництво "Скай Хорс" закінчує випуск семитомного зібрання творів Анатолія Макарова із серії "Мир киевской старины", на сьогодні вже вийшло 5 томів із запланованих: "Стиль жизни, нравы и вкусы старого Киева"(2017),"Благоустройство старого Киева" (2017), "Старокиевские силуэты" (2017), "Горний город. Из православной жизни Киева XIX века" (2018), "Беды, язвы и пороки старого Киева" (2018), залишився "Киевский календарь XIX века" в 2-х томах. Це видання без перебільшення буде одним із найбільш повних енциклопедій історії, культури і побуту української столиці XVIII – початку XX століть.

Твори Анатолія Макарова

Окремі видання

1969

1. ***Розмаїття тенденцій** : [про розвиток української сучасної поезії] : літ.-критич. нариси. – Київ : Рад. письменник, 1969. – 205, [2] с.

1970

2. ***Барви щедрої землі** : [розповідь про майстрів нар. декоративного живопису] / А. Макаров, О. Найдено. – Київ : Т-во культ. зв'язків з українцями за кордоном УРСР, 1970. – 63 с. : іл.

1977

3. ***Світ образу** : літ.-критич. нариси. – Київ : Рад. письменник, 1977. – 268 с. – (Світ письменника). – Рец. див. № 333, 334, 335.

1990

4. **П'ять етюдів. Підсвідомість і мистецтво** : нариси з психології творчості. – Київ : Рад. письменник, 1990. – 282, [3] с. – Відгук див № 337.

1994

5. **Світло українського бароко** / [ред. Ю. Косенко]. – Київ : Мистецтво, 1994. – 285, [2] с. : іл. – Відгуки і рец. див. № 340, 346, 347.
У книзі йдеться про барокову культуру XVII- XVIII століть.

2002

6. **Малая энциклопедия киевской старины**. – Киев : Довіра, 2002. – 558 с. : іл. – Библиогр.: с. 526-549. – Відгуки див № 344, 345.

2005

7. **Киевская старина в лицах : XIX век** : [правители Киева, киевское просвещение, громада и украинский клуб, литература и искусство, политические страсти и городская молва, церковь]. – Киев : Довіра, 2005. – 878 с. : іл., портр.
8. **Малая энциклопедия киевской старины**. – Киев : Довіра, 2005. – 558 с. : іл., портр.

2012

9. **Малая энциклопедия киевской старины**. – 3-е изд. испр., перераб. и доп. – Киев : Sky Horse, 2012. – 381, [2] с. : іл., портр.

2013

10. **Были и небылицы старого Киева.** – Киев : Скай Хорс, 2013. – 279 с. : портр., фот.

2015

11. **Рождество и Новый год в старом Киеве** : из истории святочных обычаев. – Киев : Sky Horse, 2015. – 208 с. : ил.

2017

12. **Благоустройство старого Киева.** – Киев : Sky Horse, 2017. – 192 с. : ил. – (Серия "Мир киевской старины" ; кн. 2).
13. ***Світло українського бароко** / [упоряд. ілюстрат. матеріалу та текстівки Ю. Іванченка]. – Київ : Мистецтво, 2017. – 270, [1] с. : іл., табл.
14. **Старокиевские силуэты.** – Киев : Sky Horse, 2017. – 224 с. : ил. – (Серия "Мир киевской старины"; кн. 3).
15. **Стиль жизни, нравы и вкусы старого Киева.** – Киев : Sky Horse, 2017. – 383 с. : ил., портр. – (Серия "Мир киевской старины"; кн. 1).

2018

16. **Беды, язвы и пороки старого Киева.** – Киев : Sky Horse, 2018. – 224 с. – (Серия "Мир киевской старины" ; кн. 5).
17. **Горний город. Из православной жизни Киева XIX века.** – Киев : Sky Horse, 2018. – 224 с. – (Серия "Мир киевской старины" ; кн. 4).
18. **Рождество и Новый год в старом Киеве** : из истории святочных обычаев. – Киев : Sky Horse, 2018. – 208 с. : ил.

Публікації у періодичних виданнях та збірниках

1962

19. **В атмосфері великих сподівань** : [про творчість молодих українських поетів, зокрема, І. Драча] // Літ. Україна. – 1962. – 5 жовт. – С. 2. – (Читаючи молодих).
20. **Гідний звіт ювіляра** : Михайлові Рубашову 50 років // Літ. Україна. – 1962. – 2 листоп. – С. 4.
21. **Этот век мы открывали...** : [про нову книгу М. Ушакова "Лирика"] // Сов. Украина. – 1962. – № 2. – С. 177-179.

1963

22. **Анкета індустріального міста** // Літ. Україна. – 1963. – 6 серп. – С. 3. – (За підписом М. Аров).
23. **Мрії про красиве і добре** : [про нову книгу М. Строковського "Мрії на дорогах"] // Літ. Україна. – 1963. – 3 верес. – С. 2-3.
24. **Новый роман О. Гончара** ["Тронка"] // Радуга. – 1963. – № 8. – С. 175-177.
25. **Обіцяючий початок** : [про книгу оповідань Олексія Кортюкова "Дом на один день"] // Літ. Україна. – 1963. – 18 жовт. – С. 3. – (Над першою книжкою).
26. **Піввіку в літературі** : Олександр Дейчу – 70 років // Літ. Україна. – 1963. – 14 трав. – С. 4.
27. **Роман без людей** : [про новий роман П. Лановенка "Жемчужина Белогорска"] // Літ. Україна. – 1963. – 21 трав. – С. 3.
28. **Творити для народу** // Літ. Україна. – 1963. – 7 трав. – С. 3.

1964

29. **Живопис краси й радості** : [про виставку художника А. Архипова]. – Літ. Україна. – 1964. – 27 берез. – С. 4.
30. **З піснею в дружбі** : [про першу збірку віршів О. Зайвого "Молодик"] // Літ. Україна. – 1964. – 14 лют. – С. 3.
31. **Квіти Ірану** : [про виставку художніх мініатюр у Київському музеї Західного та Східного мистецтва] // Літ. Україна. – 1964. – 9 жовт. – С. 3.
32. **Мотиви радості й гніву** // Літ. Україна. – 1964. – 18 груд. – С. 2.
33. **На терезах – поезія та проза** // Літ. Україна. – 1964. – 21 лип. – С. 2-3.
34. **Осінь** : [про виставку українських художників] // Літ. Україна. – 1964. – 30 жовт. – С. 2.
35. **Романтика чи марнослів'я** : [про творчість П. Мовчана] // Літ. Україна. – 1964. – 11 серп. – С. 2.
36. **Страницы любви и мысли** // Радуга. – 1964. – № 2. – С. 179-182.
37. **Що це означає** : [про виставку живопису В. Воробйова у Республіканському будинку літератора] // Літ. Україна. – 1964. – 29 груд. – С. 4.

1965

38. **А насправді – підробка** // Літ. Україна. – 1965. – 30 берез. – С. 2.
39. **Барви України** : [про творчість української художниці Ганни Собачко-Шостак] // Літ. Україна. – 1965. – 28 трав. – С. 4.
40. **Все ще шукання?** : [про творчість художника Леоніда Стиля] // Літ. Україна. – 1965. – 7 груд. – С. 4.
41. **Вчора, сьогодні, завтра** : [про новий роман П. Загребельного "День для прийдешнього"] // Літ. Україна. – 1965. – 19 лют. – С. 3.
42. **Дев'ятсот граней кристала** : [з виставки "Стародавнє українське мистецтво у фотографіях" Ю. Логвина в Будинку літераторів] // Літ. Україна. – 1965. – 15 жовт. – С. 4.
43. **Живі дереворити** : [про творчість художників Ю. Логвина і В. Перевальського] // Літ. Україна. – 1965. – 22 черв. – С. 1. – (За підписом М. Аров).
44. **Малюнки нашого друга** : нотатки з виставки Мішеля де Серевілля // Літ. Україна. – 1965. – 24 верес. – С. 4.
45. **Мовою художнього синтезу** // Літ. Україна. – 1965. – 4 трав. – С. 4.
46. **Музика барв** // Літ. Україна. – 1965. – 1 жовт. – С. 4.
47. **Наука приходить в поезію** // Радуга. – 1965. – № 1. – С. 167-172.
48. **Нова слава художниці** : [про виставку творів Зінаїди Серебрякової у Київському музеї російського мистецтва] // Літ. Україна. – 1965. – 8 жовт. – С. 4.
49. **Нотатки з мандрів** // Літ. Україна. – 1965. – 16 лют. – С. 4.
50. **Після сторінки 86-ї** // Літ. Україна. – 1965. – 2 лют. – С. 1.
Замітки критика про історико-архітектурний нарис М. Шулькевича "Київ".
51. **Покликання бути великим** : [про художника П. Кончаловського] // Літ. Україна. – 1965. – 17 груд. – С. 4.
52. **Почуття і осмислення** : [про поетичну збірку Ірини Жиленко "Соло на сольфі"] // Літ. Україна. – 1965. – 23 листоп. – С. 3.
53. **У співдружності з поетами** // Літ. Україна. – 1965. – 14 трав. – С. 4. – (За підписом М. Білко).
54. **Український екслібрис** // Літ. Україна. – 1965. – 5 лют. – С. 4.
55. **Утвердження поезії** : [про пересувну виставку, присвячену 90-річчю від дня народження М. Реріха] // Літ. Україна. – 1965. – 26 берез. – С. 3.

1966

56. **Барвисті кахлі** // Літ. Україна. – 1966. – 4 берез.
57. **"Важкий" лірик** : [про художника Я. Левича] // Літ. Україна. – 1966. – 4 жовт. – С. 4.

58. **Казками навіяло** : [про творчість художників Федора Олексієнка і Ганни Верес] // Літ. Україна. – 1966. – 20 трав. – С. 4. – (За підписом М. Білко).
59. **Мудрий зір художника** // Літ. Україна. – 1966. – 1 берез.
60. **Передчуття нового** : [про художника Миколу Глущенка] // Ранок. – 1966. – № 5. – С. 9.
61. **Побачене й відчуте** : [про альбом "По Кубі"] // Літ. Україна. – 1966. – 10 черв. – С. 3. – (За підписом М. Аров).
62. **Поза компетенцією мускулатури** // Літ. Україна. – 1966. – 14 січ.
63. **Що з чого починається** // Літ. Україна. – 1966. – 27 груд. – С. 4.
64. **Яке ж право має поет?** // Літ. Україна. – 1966. – 3 черв. – С. 3.
Відповідь критика на лист читача "Літературної України" про цикл Д. Павличка "Білі сонети", зокрема вірш "Освєнцім".

1967

65. **Дві автокатастрофи** : записки критика-детектива про перевищену швидкість у поезії // Літ. Україна. – 1967. – 17 берез. – С. 3, 4. – (Критика. Трибуна творчих дискусій).
66. **Поезія лишається з нами** : [про збірку В. Симоненка "Поезії", 1966] // Ранок. – 1967. – № 1. – С. 12.
67. **Розмаїття тенденцій** : [про вихід у світ нової поет. зб. "День поезії", 1967] // Літ. Україна. – 1967. – 15 верес. – С. 3, 4. – (Критика. Трибуна творчих дискусій).
68. **Світлотіні художника** : [про виставку гравюр Франсиско Гойї в Київському музеї Західного та Східного мистецтва] // Літ. Україна. – 1967. – 6 січ. – С. 4.

1968

69. ***Метаморфози ліричної поезії** : [про вірші І. Жиленко, М. Вінграновського, І. Драча] // Літ. Україна. – 1968. – 22 листоп.
70. **Обережно: псевдоромантизм!** // Вітчизна. – 1968. – № 5. – С. 142-153. – Відгук див. № 331.

1969

71. ***На цьому березі часу** : полемічні нотатки критика : [про поезії П. Воронька] // Літ. Україна – 1969. – 6 черв.
72. **Психологические тенденции в украинской лирике** : [про поезії І. Драча, В. Симоненка, В. Коротича, Б. Олійника] // Дружба народов. – 1969. – № 5. – С. 252-260.

1970

73. ***Про поезію І. Драча і В. Голобородька** // Сучасність. – 1970. – Чис. 6. – С. 41-62. – (Література і мистецтво).

74. ***Через страждання до радості** : [про поезії і сам образ поета А. Кисельова] // Літ. Україна. – 1970. – 20 жовт.
75. ***Чи перспективна "душевна культура"?** : [про прозу В. Захаржевського] // Літ. Україна. – 1970. – 27 лют.

1971

76. ***Земное притяжение** // Литературная газета – 1971. – 19 мая. – С. 5.
Йдеться про молоду українську поезію і, зокрема, творчість В. Симоненка.

1973

77. ***Погляд у майбутнє** : [про поезії М. Бажана] // Вечір. Київ. – 1973. – 28 черв.
78. ***Поезія в час** : [роздуми над поезією М. Ушакова, Л. Первомайського, М. Бажана та проблемами української сучасної лірики]. – Літ. Україна. – 1973. – 16 листоп.
79. **Поезія долає роки** // Жовтень. – 1973. – № 1. – С. 130-142.

1974

80. ***У пошуках поезії думки** : [про проблеми єдиної теорії лірики, проблеми науково-технічної революції і сучасну лірику] // Літ. Україна. – 1974. – 2 квіт.

1977

81. **Євгену Адельгейму – 70** // Літ. Україна. – 1977. – 18 листоп.
82. ***Наш мир глазами поэта** : (основные черты поэзии Н. Ушакова) // О Николае Ушакове : статьи, воспоминания, очерки / сост. А. Стогнут . – Киев, 1977. – С. 244-271.

1979

83. ***Благословенна світлотінь** : [про творчість М. Вінграновського]. – Літ. Україна. – 1979 – 1 5черв.
84. ***Вікно у світ** // Літ. Україна. – 1979. – 8 серп.

1980

85. **Історія – сестра поезії** : шкід до портрета Ліни Костенко // Укр. мова і л-ра в школі . – 1980. – № 10. – С. 24-38. – (Питання філології).

1981

86. **У світлі сучасної літературної критики** : [поезія М. Рильського] // Рад. літературознавство. – 1981. – № 1. – С.18-30.
87. ***Цвіркуні, бензин і пензель живописця** : [про зб. Л. Костенко "Неповторність"] // Літ. Україна. – 1981. – 3 лип. – С. 2.

1982

88. **В об'єктиві – близька давнина** : [тема "старого Києва" в укр. поезії] // Ранок. – 1982. – № 5. – С. 14-15.
89. **Поэзия – сестра истории** : о стихотворном романе Лины Костенко "Маруся Чурай" // Дружба народов. – 1982. – № 2. – С. 243-250. – (Критика).

1984

90. ***Ліричний герой сучасної поезії – біографія чи характер?** Літературний процес й характери : [про творчість О. Микитенка] : [дискусія] // Дніпро. – 1984. – С. 137-141.
91. ***Світоглядна динаміка лірики** // Літ. Україна. – 1984. – 16 серп. – С. 3.

1986

92. **Поетика літературної фантазмагорії** // Вітчизна. – 1986. – № 11. – С. 168-173.

1987

93. ***І наяву побачиш дивний сон...** : із секретів поетичної творчості Лесі Українки // Укр. мова і літ-ра в шк. – 1987. – № 12. – С. 3-12.
94. ***На вістрі часу** // Літературна панорама, 1987 : [щорічник] / [упоряд. Г. М. Сивокін]. – Київ, 1988. – С. 136–143 : фот. – (Шевченківська сторінка. Лауреати 1987-го).
95. ***Резерв душі** : Ліна Костенко – лауреат Держ. премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка // Наука і культура. Україна : щорічник. – Київ, 1987. – Вип. 21. – С. 64-70 : фот.

1988

96. ***Археологія поетичного мислення** // Поезія-88 : зб. / [редкол.: М. Вінграновський, О. Лупій та ін]. – Київ, 1988. – Вип. 1. – С. 197 – 217.
97. ***Загадка Рене Магріта** // Всесвіт. – 1988. – № 4. – С. 161-173.
98. ***Пісні похмурих днів** : [про "звучання" поетів 70–80-х років] // Літ. Україна. – 1988. – 19 трав. – С. 2-3.

1989

99. ***Що ж сталося?** : [відгук на ст. В. Дрозда "Інтелігенція і час"] // Літ. Україна. – 1989. – 16 листоп.

1990

100. ***Що сказати втомленим і розчарованим?** : [про творчість Л. Костенко] // Поезія-90 : зб. / [редкол.: М. Вінграновський та ін.]. – Київ, 1990. – Вип. 2. – С. 215-222.

1991

101. ***Ірраціональні мотиви українського бароко** // Слово і час. – 1991. – № 7. – С. 3-13.
102. ***Козацтво і бароко** : спроба культурологічної публіцистики // Дзвін. – 1991. – № 5. – С. 130-138 : іл.
103. **Мазепа – будівничий** // Листи та вірші / Іван Мазепа. – Київ, 1991. – С. 35-71.
104. ***Мазепа – будівничий** : [про вклад гетьмана в розквіт укр. архітектури XVII ст.] // Голос України. – 1991. – 4, 11 січня.
105. ***Останній гетьман [України] чи творець руїни?** : [про К. Г. Розумовського] // Голос України. – 1991. – 8 серп. – С. 12-13.
106. ***Роздуми постмодерніста** : (передм. до ст. художника-абстракціоніста О. Дубовика) // Пам'ятки України: історія та культура. – 1991. – № 2. – С. 158.
107. **Щасливі та гіркі миттєвості Івана Гончара** // Культура і життя. – 1991. – 2 лют.
108. ***Що хаму до святого храму?...** : [про творчість поетеси І. Жиленко] // Голос України. – 1991. – 13 черв. – С. 12-13.

1992

109. **Краса Бароко** : [уришок із монографії "Світло українського бароко"] // Хроніка-2000: укр. культуролог. альманах. – Київ, 1992. – Вип. 1. – С. 80-116.

1993

110. ***Літературні будні чернігівського архієпископа** // Літ. Україна. – 1993. – 23 верес.
111. ***Людина Бароко** // Сучасність. – 1993. – № 7. – С. 140-149 ; № 8. – С. 95-105.
112. ***Миролюбивий і Людяний** : [до 300-річчя з дня смерті видат. церков. діяча Л. Барановича] // Деснян. правда. 1993. – 4, 7 верес.
113. ***Патріарх красного слова [Лазар Баранович]** // Гарт. – 1993. – 24 верес.
114. ***Світоч барокової культури** : [про укр. громад. і церков. діяча XVII ст. Лазаря Барановича] // Слово і час. – 1993. – № 10. – С. 3-10.

1994

115. **Напередодні необароко** // Хроніка-2000 : укр. культуролог. альманах. – Київ, 1994. – Вип. 1-2. – С. 134-151.

1996

116. ***Дни Тараса Шевченко в Києве** // Независимость. – 1996. – 5 марта. – С. 6.
117. **З народного кореня** // Жовтень. – 1996. – № 7. – С. 117-121.

118. ***Кієвскія святки** // Независимость. – 1996. – 1 янв. – С. 13. – (Пешком в историю).
119. ***Ночные гулянья в старом Киеве** // Независимость. – 1996. – 24 мая. – С. 14. – (Пешком в историю).
120. ***Первомайские страсти киевлян** // Независимость. – 1996. – 26 апр. – С. 15. – (Пешком в историю).

1997

121. **Наш Невський проспект...** : (із життя давнього Києва) // Хрещатик : культуролог. путівник / [упоряд., ред. В. М. Грузин]. – Київ, 1997. – С. 63-94.

1998

122. ***Не сразу строилась главная улица страны** : (из жизни старого Крещатика) // Києве мій. – Прил. к газ. "Независимость". – 1998. – № 1. – С. 11.

1999

123. **Великий український оборонець миру, справедливості та єдності** архієпископ Лазар Баранович // Хроніка-2000 : укр. культуролог. альманах. – Київ, 1999. – Вип. 31-32. – С. 129-142.
124. ***Київ – Ієрусалим землі Руської** // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : зб. ст. – Київ, 1999. – Вип. 6 : Musicat Artet Scientia : книга на честь 70-річчя Н.О. Герасимової-Персидської / [упоряд. О. С. Зінкевич, гол. ред. І. М. Юдкін-Ріпун]. – С. 134-139.
125. **Тіні минулого з Київської гори** // Володимирська : культуролог. путівник / [ред. В. М. Грузин]. – Київ, 1999. – С. 116-186.

2000

126. **Дні магдебургії у стародавньому Києві** // Хроніка-2000 : укр. культуролог. альманах. – Київ, 1997. – Вип. 17-18. – С. 91-115.
127. **Золота свіча на підвіконні** // Євангеліє від ластівки : вибране з десяти книг / Ірина Жиленко ; ред. рада: В. Шевчук та ін. ; упоряд., вступ. ст. та бібліограф. А. М. Макарова. – Харків, 2000. – С. 5-14.

2001

128. **З'ява Богородиці в Україні 1920-х років** // Київська старовина. – 2001. – №1. – С. 82-90.
129. **Київське паломництво** // Київська старовина. – 2001. – № 5. – С. 46-58.
130. **Першовідкривач українського авангарду** : (до 65-річчя Дмитра Горбачова) // Українознавство : календар-щорічник, 2002 / авт.: Ігор Андрущенко [та ін.] ; упоряд.: В. Піскун, А. Ціпка, О. Щербатюк ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр українознавства. – Київ, 2001. – С. 231-232.

131. ***Червоних сонць протуберанці** // Червоних сонць протуберанці : зб. мистецтвознавчих і культуролог. пр. до 100-річчя Катерини Білокур / [автор проекту, упоряд. і відпов. ред. О. Найдєн]. – Київ, 2001. – С. 10-26.

2002

132. ***Війна дерев** : [про реконструкцію бульвару Т. Шевченка] // Вечір. Київ. – 2002. – 11 черв. (№ 112). – С. 6.
133. ***Віщий тиждень** // Вечір. Київ. – 2002. – 13 груд. – С. 10.
134. ***Дивак-генерал** : [про військового діяча М. І. Драгомирова] // Вечір. Київ. – 2002. – С. 9.
135. ***За прикладом Мазепи** : [про київського генерал-губернатора Д. М. Голіцина] // Вечір. Київ. – 2002. – 19 квіт. – С. 9.
136. ***Київ – Атлантида, яку ніхто не знає** // Киевский альбом : истор. альманах. – Киев, 2002. – Вип. 2. – С. 39.
137. ***Київська дача "Облиш сум"** // Вечір. Київ. – 2002. – 23 серп. – С. 7.
З історії українського паркобудування. У 1840-і рр. найбільшої слави у Києві набуває дача багатих переяславських шляхтичів Лукашевичів "Кинь-Грусть".
138. ***Міський сад – санаторійна зона** // Вечірній Київ. – 2002. – 25 жовт. – С. 9.
З історії Царського саду в Києві.
139. **Пророцтво Лазаря Барановича** // Чернігівські Афіни / [пер. В Шевчука ; передм., упоряд. текст. матеріалу, комент. до нього А. Макарова]. – Київ, 2002. – С. 6-42.
140. ***Там, де краса, люди живуть довше** // Вечір. Київ. – 2002. – 26 лип. (№ 142-143). – С. 9
Краєвиди Києва та забудова, узгоджена з рельєфом "Старожитності").
141. **Український побут Києва початку ХХ ст.** З хроніки українського життя Києва 1906-1914рр. : (за матеріалами газети "Рада") // Хроніка-2000 : укр. культуролог. альманах / [авт. проекту А. В. Толстоухов]. – Київ, 2002. – Вип. 51-52 : [Київ – Свята Земля]. – С. 251-255.
142. ***Церква не благословила "Володимира з хрестом"** : [про пам'ятник князю Володимиру] // Вечір. Київ. – 2002. – 9 серп. – С. 9.
143. ***"Швейцарські" розбійники у старому Києві** // Вечір. Київ. – 2002. – 1 листоп. – С. 9.

2003

144. ***І ріка Хрещатик.** Краса первісного ландшафту : [з історії місцевостей Києва] // Вечір. Київ. – 2003. – 3 груд. (№ 180). – С. 8 : іл.
145. ***Київське чаювання** // Вечір. Київ. – 2003. – 29 січ. – С. 10.
146. ***15 коп. за бочку води** : пристрасті навколо міського водогону : [з історії київського водогону] // Вечір. Київ. – 2003. – 10 груд. – С. 8 : іл.

147. **В конце XIX века на спиритических** сеансах телеграфиста из захолустной станции Попельня поднимались в воздух столы, танцевали стулья, разливалось в бокалы вино : как медиуму удавалось творить чудеса, свидетелями которых были многие киевляне, наука объяснить так и не смогла // Факты и коммент. – 2004. – 16 июня (№ 106). – С. 11 : ил.
148. **В украинской народной одежде** щеголяли не только на Невском проспекте в Петербурге, но даже при царском дворе : 100 лет назад мода на шаровары и жупаны докатилась аж до Америки // Факты и коммент. – 2004. – 18 нояб. (№ 214). – С. 7 : ил.
149. **Войну 1812 года Наполеон начал...** в Киеве, на Подоле : пожар, уничтоживший в июле 1811 года весь Нижний Город, был делом рук иностранных диверсантов // Факты и коммент. – 2004. – 22 июля (№ 131). – С. 11 : ил.
150. **Гениальный пианист Ференц Лист**, получавший за зимние концерты в Киеве огромные деньги, сразу же проигрывал их в карты своему другу-студенту, известному шулеру : в старину наш город имел репутацию столицы азартных игр // Факты и коммент. – 2004. – 10 декаб. (№ 230) – С. 29 : ил.
151. **"Господин гимназист, вы не мужчина,** а какая-то... сопля на заборе" – говорила Александру Вертинскому хозяйка борделя на Ямской : на этой улице дома терпимости появились по просьбе самих ее жителей(!), предложивших властям перевести сюда прибыльный «бизнес» из центра города // Факты и коммент. – 2004. – 12 авг. (№146). – С. 10 : ил.
152. **"Если богатые помещики** не будут платить жалованье полиции, то она станет получать средства от воров", – говорил губернатор Иван Фундуклей : киевляне искренне любили своего гражданского губернатора-миллионера и... считали его чудаком // Факты и коммент. – 2004. – 28 мая (№ 94). – С. 28 : ил.
153. **Когда Бибикова спросили,** зачем делать такими широкими улицы Владимирскую и Крещатик, он ответил: "Чтобы нельзя было строить баррикады!" : киевский генерал-губернатор любил побродить ночью по значным местам вместе со своим другом – императором Николаем I, часто наезжавшим в город // Факты и коммент. – 2004. – 15 мая (№ 85). – С. 10 : ил.
154. **Когда киевский франт** появился на званом вечере в жилете более модном, чем у Николая Гоголя, великий писатель так расстроился, что тут же уехал : светский шик и привычку к роскоши горожане приобретали на Подоле // Факты и коммент. – 2004 (№ 233). – 15 декаб. – С. 13 : ил.
155. **На праздник Пасхи** в Киеве истребляли не менее пятидесяти тысяч поросят: в старину на пасхальных гуляньях горожан ожидали балаган, цирковые представления, сеансы белой и черной магии и даже... воскрешения из мертвых // Факты и коммент. – 2004. – 9. апр. (№ 65). – С. 23 : ил.

156. **Первого мая гости** привозили студентам Киево-Могилянской академии бочку пива, жареного кабана и свежие караваи : в Киеве устраивали маевки еще в XVII веке, хотя о пролетариате тогда никто и не слышал // Факты и коммент. – 2004. – 29 апр. (№ 78). – С. 13: ил.
157. **"Слышал, что в Киеве** проживает урод-невеста, которая имеет три миллиона приданого и ищет себе жениха. Я, потомственный дворянин, желаю сочетаться с ней браком..." : сто лет назад подобными письмами буквально завалили начальника сыскной полиции города // Факты и коммент. – 2004. – 8 окт. (№ 185). – С. 29 : ил.
158. **Співрозмовник великих** : до 70-річчя видат. укр. худож. Юрія Луцкевича // Дзеркало тижня. – 2004. – 12-18 черв. (№ 23). – С. 18.

2005

159. **Арестованные подпольщики вышли** из Лукьяновской тюрьмы через служебный вход на глазах охраны(!) и отправились на экипаже к Днепру : первый орган советской власти – Совет комиссаров – был учрежден в Киеве за 40 лет до Октябрьской революции... // Факты и коммент. – 2005. – 9 нояб. (№ 208). – С. 13 : ил.
160. **В своей неприязни к Киеву** Екатерина II дошла до того, что приказала разработать план уничтожения Подола и принудительного переселения его граждан : но это не помешало жителям древней столицы отмечать весной особую дату – праздник вольного города // Факты и коммент. – 2005. – 31 мая. (№ 97) – С. 12 : ил.
161. **В феврале 1869 года** в Киеве на вишнях и яблонях появились цветы, а из-под земли выползли божьи коровки : еще в XIX веке причуды погоды наводили на горожан страх перед ближним концом света // Факты и коммент. – 2005. – 12 янв. (№ 4). – С. 13 : ил.
162. **Во время празднования рождества** в XIX веке дети по команде хозяина дома бросались на елку, валили ее на пол, топтали ветки и обдирали украшения : приносить в дом лесную красавицу и наряжать ее на радость малышам придумал вождь немецких протестантов Мартин Лютер еще в 1512 году // Факты и коммент. – 2005. – 24 дек. (№ 241). – С. 12 : ил.
163. **Готовясь к концу света**, киевляне покупали в лучших магазинах модные шляпки, франтовские пиджаки и лакомились финиками с изюмом : сто лет назад горожане пережили нашествие НЛО, которое посчитали знаком всемирной катастрофы // Факты и коммент. – 2005. – 16 июня (№ 109). – С. 12 : ил.
164. **Закусив с дороги и выпив** чаю, гость-"дворянин" под благовидным предлогом вышел в переднюю, надел шубу хозяина и скрылся, оставив свое старое, драное пальто: киевские жулики высокого класса в ловкости превосходили своих петербургских "коллег" // Факты и коммент. – 2005. – 23 июня (№ 113). – С. 13 : ил.

165. **Знаменитый маг, выступавший** в Киеве на 20-градусном морозе, всем желающим наливал из одной бутылки сотни рюмок коньяка, ликера и пунша // Факты и коммент. – 2005. – 5 янв. (№ 1). – С. 13 : ил.
166. **Когда два вора хотели** похитить драгоценности из раки Святой Варвары, оттуда посыпались искры и ударил гром. Один грабитель оглох, а другой сошел с ума : 17 декабря – День памяти великомученицы, мощи которой были привезены в Киев в 1108 году // Факты и коммент. – 2005. – 17 дек. (№ 236). – С. 7 : ил.
167. **Когда женщина-аферистка** приглашала домой богатого знакомого, в самый неподходящий момент появлялся "муж" и требовал за соблазн чужой жены бумажник : в январе-феврале на контрактные ярмарки в Киев съезжались сотни богачей, и одурачивание народа набирало максимальных оборотов // Факты и коммент. – 2005. – 24 февр. (№ 35). – С. 10 : ил.
168. **"Милостивый государь, я был когда-то таким же чиновником, как и вы, но злая судьба превратила меня в пролетария",** – обращался бродяга к прохожему, выпрашивая милостыню : городские босяки, в отличие от нищих, вели себя вызывающе и прожигали жизнь в многочисленных киевских кабаках... // Факты и коммент. – 2005. – 7 сент. – С. 10 : ил.
169. **На храмовом празднике** в Лавре царь Николай II ел из деревянной миски кашу, приготовленную для нищих // Факты и коммент. – 2005. – 2 фев. (№ 19). – С. 10 : ил.
170. **Незадолго до смерти Тараса Шевченко** во всем Киеве нашелся лишь один человек, который мог вызволить поэта из тюрьмы и приютить в своем доме // Факты и коммент. – 2005. – 16 марта (№ 47). – С. 13 : ил.
171. **Первого сентября мальчиков** сажали верхом на лошадей, а потом детям давали немного водки или наливки : в этот день горожане отмечали Старый Новый год. О 1 сентября на страницах "Жития святых" писал уроженец киевского Подола Святой Димитрий Ростовский // Факты и коммент. – 2005. – 1 сент. (№ 159). – С. 12 : ил.
172. **Первое в Российской империи** бюро отпечатков пальцев преступников создал киевский сыщик – по своей инициативе и на собственные средства : 100 лет назад профессия детектива считалась у молодежи очень престижной и благородной // Факты и коммент. – 2005. – 8 июля (№ 122). – С. 26 : ил.
173. **После смерти Тараса Шевченко** его мнимые родственники заседали в киевских кабаках, охотно принимая подношения от подгулявших простаков : в старину жулики-самозванцы представлялись знаменитыми писателями, золотопромышленниками и знатными особами // Факты и коммент. – 2005. – 21 июля (№ 131). – С. 7 : ил.
174. ***Пророчество Лазаря Барановича** // Православний вісник : вид. Української Православної Церкви Київського Патріархату / Українська Православна Церква. – Київ, 2005. – Вип. 1-2. – С. 49-54.

175. **Работники телеграфных станций** жили взаперти за высоким забором, месяцами не брились и больше всего боялись шпионов : первыми в городе "закрытыми правительственными объектами" стали учреждения связи // Факты и коммент. – 2005. – 11 авг. (№ 146). – С. 13 : ил.
176. **Сидя с приятелем в петербургском ресторане**, Тарас Шевченко вспоминал о постном борще, которым его угощали на Крещатике : знаменитому национальному блюду исполнилось 300 лет, еще Котляревский в "Энеиде" заметил: украинцу жить без борща просто невозможно... // Факты и коммент. – 2005. – 17 нояб. (№ 214). – С. 12 : ил.
177. **Хулиганы обрушили театральный занавес** так, что переключина упала прямо на голову ведущего артиста труппы и ее режиссера – Марка Кропивницкого // Факты и коммент. – 2005. – 19 мая. – С. 12 : ил.

2006

178. **"В числе прочего на обед** подали новинку киевской кухни – "Бибиковский" фруктовый салат, а к нему жареную индейку, начиненную фисташками" : украинский праздничный стол поражал даже искушенных гурманов – москвичей и петербуржцев // Факты и коммент. – 2006. – 6 янв. – С. 27 : ил.
179. **Выдававший себя за солидного** подрядчика аферист обносил участок стройки забором, после чего нанятые им бродяги просто перевозили... землю тачками с одного места на другое : сто лет назад, во время строительного бума на Крещатике, люди платили по тысяче рублей за каждые четыре с половиной квадратных метра пустырей // Факты и коммент. – 2006. – 24 февр. (№ 36). – С. 28 : ил.
180. **На глазах испуганных горожан** уличные газовые фонари превращались в гигантские факелы, полыхавшие всю ночь : основатель первой газовой компании в Киеве потерпел крах из-за того, что в погоне за прибылью ввел непомерно высокие тарифы для населения... // Факты и коммент. – 2006. – 22 нояб. (№ 217). – С. 12 : ил.
181. **Не смирившись с тем**, что иностранная певица-красавица покидает его, киевский богач плеснул ей в лицо серной кислотой, а сам... выпил оставшуюся в бутылке жидкость : в XIX веке серная кислота нередко служила орудием мести в бытовых и даже политических разборках // Факты и коммент. – 2006. – 27 дек. (№ 242). – С. 11 : ил.
182. **Обладавший миллионным состоянием** ректор киевского университета после каждого заседания ученого совета созывал всех преподавателей и закатывал роскошный банкет : клан профессоров-богачей в городе распался только после того, как обнаружились махинации с банковскими документами. Когда в Киеве судили бухгалтера, похитившего в коммерческом банке 934 тысячи рублей, профессор кафедры энциклопедии права Киевского университета Николай Ренненкампф выступал свидетелем... // Факты и коммент. – 2006. – 6 сент. (№ 162). – С. 13 : ил.

183. **Однажды поезд был остановлен** гусеницей капустницы, переползавшей через рельсы: вагоны двигались по раздавленным личинкам, как в тесте, а на подъеме покатались назад : в былые времена киевляне с нетерпением ждали прихода осени, не только радовавшей обильными урожаями овощей и фруктов, но и вносившей в души людей ощущение чего-то необычного, божественного // Факты и коммент. – 2006. – 29 нояб. (№ 222). – С. 14 : ил.
184. **Осужденный, которому перед** казнью не завязали глаза, в мгновение ока поседел, увидев своих друзей на виселице : хотя публичные казни происходили в городе крайне редко, предание сохранило особый "юмор висельников". Первый эшафот в Киеве построили в 1868... // Факты и коммент. – 2006. – 9 авг. (№ 144). – С. 12 : ил.
185. **Очарованная своим супругом** – лихим казаком, сестра киевского миллионера София Ханенко загорелась идеей основать казачью станицу... в Африке : "грозный атаман" до своего ареста успел одурачить немало людей, суля им блаженство в новой стране и беря с них деньги... // Факты и коммент. – 2006. – 27 сент. (№ 177). – С. 12 : ил.
186. **"Приказчики на улицах хватали** за фалды прохожих и тащили в свои магазины. Сопротивляться было невозможно" : когда появилась торговая реклама, продавцы стали использовать всевозможные средства, помогающие сбыть свой товар // Факты и коммент. – 2006. – 4 фев. (№ 22). – С. 13 : ил.
187. **Решив покончить с нецензурной** бранью на столичных улицах, общественность выступила с инициативой за каждый "матюк" штрафовать на сумму от 20 копеек до одного рубля серебром // Факты и коммент. – 2006. – 9 сент. (№ 165). – С. 12 : ил.
188. **Случайных встреч с ангелами** не бывает : увидела свет первая светская антология чудес – книга Тараса Унгуряна "Преображение"... // Факты и коммент. – 2006. – 3 дек. (№ 240). – С. 14.
189. **Специально для того,** чтобы послушать удивительное пение соловьев на Крещатике, в город приезжали курортники и туристы : но после уплотнения застройки и исчезновения садов Киев уже именовали "вторым Чикаго" // Факты и коммент. – 2006. – 15 июня (№ 107). – С. 14 : ил.
190. **Тщательно покрасив ярко-зеленой** краской свой... нос, Михаил Врубель отправился в кондитерскую на Крещатике : исполнилось 150 лет со дня рождения выдающегося художника // Факты и коммент. – 2006. – 30 марта (№ 58). – С. 12 : ил.
191. **Узнав, что в Париже** дамы уже не носят нижнюю юбку-криолин, внучка киевского коменданта с радостью сбросила ее и стала топтать : отличительной чертой красавиц киевлянок долгое время была скромность в одежде... // Факты и коммент. – 2006. – 8 июля (№ 122). – С. 12 : ил.

192. **Черные свечи для "сатанинских месс"** изготавливали из жира мертвецов, используя трупы пьяниц и бродяг с Вышгородской дороги : 100 лет назад в киевских судах разбирались жалобы на... ведьм // Факты и комментарии. – 2006. – 27 апр. (№ 77). – С. 10 : ил.
193. **Чтобы покурить в парке**, уважаемые киевляне, как школьники, прятались в кустах, опасаясь попасть на глаза жандарму и "загреметь" в тюрьму : а в Берлине любители табака, протестующие против запрета подымить на улицах, устроили... революцию... // Факты и коммент. – 2006. – 22 июля (№ 132). – С. 13 : ил.
194. **Чтобы посидеть с родными** за пасхальным столом на другом берегу Днепра, смельчаки перебегали километровую(!) полосу льдин, несущихся по реке : до появления в Киеве каменного моста горожане переправлялись через реку на паромах и весельных лодках // Факты и коммент. – 2006. – 18 апр. (№ 71). – С. 12 : ил.
195. **Чтобы привлечь богатых клиентов**, на Лукьяновском кладбище устроили аптеку для... покойников, которые могут очнуться от летаргического сна : похороны по-киевски были особым ритуалом и проходили иначе, чем в других городах. В XIX столетии киевляне хоронили покойников не совсем так, как остальные православные... // Факты и коммент. – 2006. – 5 авг. (№ 142). – С. 12 : ил.

2007

196. **Брачный аферист признался** в суде, что носит неподобающую его званию казацкую военную форму, так как благодаря ей "имеет огромный успех среди барышень" : богатые киевлянки, мечтавшие о "романтической любви", брали "красавцев мужчин" в мундирах на содержание... // Факты и коммент. – 2007. – 12 дек. (№ 223). – С. 13 : ил.
197. **"В Киеве на Крещатике под колодой** и кустом боярышника зарыт казан червонцев..." : в конце XIX века в Киеве была настоящая золотая лихорадка, руководствуясь адресами, указанными в "магических" рукописях, горожане перерывали тысячи кубометров земли в поисках сокровищ // Факты и коммент. – 2007. – 28 июля (№ 134). – С. 13 : ил.
198. **В Киеве под лозунгом "долой стыд!"** устраивали "голые" демонстрации на Крещатике и пытались отменить купальные костюмы для пляжников : почти 90 лет назад в городе был обустроен первый пляж на Трухановом острове // Факты и коммент. – 2007. – 5 июля (№ 117). – С. 14 : ил.
199. **В княжеские времена дорога** между Золотыми воротами и Софией считалась триумфальной, но после Великой Отечественной войны Лазарь Каганович приказал построить здесь дом, отсекавший один исторический памятник от другого : по замыслу Ярослава Мудрого Софийский собор должен был придать Киеву византийское величие и изысканность / Ирина Лисниченко, Анатолий Макаров // Факты и коммент. – 2007. – 20 нояб. (№ 213). – С. 6 : ил.

200. **Во время весеннего ледохода** по Днепру плыли сараи, дома, зайцы, лисы и ревущие коровы : 22 марта киевляне традиционно прощались с зимой // Факты и коммент. – 2007. – 22 марта (№ 52). – С. 12 : ил.
201. **"Государыня, это самый дивный, самый величественный, самый великолепный город, какой я когда-либо видел"** : в течение 100 лет Киев неоднократно готовился стать столицей Российской империи вместо Петербурга // Факты и коммент. – 2007. – 31 мая (№ 94). – С. 7 : ил.
202. **Даже в брежневские времена** подпольные советские миллионеры ценили "царские червонцы" гораздо выше американских долларов : 110 лет назад по инициативе министра финансов Российской империи Сергея Витте был введен в обращение золотой рубль // Факты и коммент. – 2007. – 17 февр. (№ 31). – С. 12 : ил.
203. **Даже хозяйка публичного дома** на Подоле справляла свои именины серьезно, чинно, с соблюдением принятого набожного обряда : 100 лет назад день ангела был самым любимым домашним праздником киевлян // Факты и коммент. – 2007. – 17 окт. – (№ 189). – С. 13 : ил.
204. **Дворники, солдаты и арестанты** трудились с утра до вечера, убирая вручную снег на улицах : в зимнюю пору киевские дома поражали обилием тропических растений // Факты и коммент. – 2007. – 25 янв. (№ 14). – С. 10 : ил.
205. **"Когда в начале XX века одна из киевских газет** сообщила в своем первоапрельском номере о том, что рухнула... колокольня Андреевской церкви, разразился страшный скандал" : в истории знаменитого Андреевского храма в Киеве немало тайн и мистических загадок // Факты и коммент. – 2007. – 31 марта (№ 59). – С. 12 : ил.
206. **"Когда купальщицы выходят из воды,** мужчины с криком преследуют несчастных женщин и не позволяют им одеваться" : первые специально обустроенные купальни – предшественники нынешних пляжей – появились в Киеве 130 лет назад // Факты и коммент. – 2007. – 14 июля (№ 124). – С. 14 6 ил.
207. **"Оркестр играл в деревянной белой раковине,** а слушатели сидели под открытым небом" : 125 лет назад в Киеве начали давать симфонические концерты в городском саду. Эта традиция существовала целый век!... // Факты и коммент. – 2007. – 8 сент. (№ 162). – С. 12 : ил.
208. **После ливня на Крещатике** – недалеко от Бессарабки – под землю провалился... экипаж вместе с лошадьми, кучером и седоками : в летнюю пору киевляне больше всего боялись грозы и молний // Факты и коммент. – 2007. – 9 июня (№ 101). – С. 13 : ил.
209. ***Пророцтво Лазаря Барановича** // Сіверщина. – 2007. – 2 лют. – С. 15.
210. **Среди бела дня на киевских улицах** молодые люди спрашивали у прохожего: "как твоя фамилия?" после чего... вспарывали ему живот ножом : на смену прежним хулиганам в город пришли "подкальыватели", убивавшие людей от скуки // Факты и коммент. – 2007. – 29 марта (№ 57). – С. 12 : ил.

211. **"Я рос среди украинского сала и чеснока"**, – признавался знаменитый художник Казимир Малевич : киевляне так нежно любили свиней, что животные свободно разгуливали по Софиевской площади и возле Золотых ворот... // Факты и коммент. – 2007. – 10 окт. (№ 184). – С. 13 : ил.

2008

212. **В 12 часов дня господин**, проходивший через царский сад, подвергся нападению жуликов, которые сорвали с него часы с цепью : самые известные воровские притоны старого Киева находились в нынешнем центре города // Факты и коммент. – 2008. – 15 окт. (№ 191). – С. 12, 14 : ил.
213. **В Киеве школьников очень много**. Когда им кто-то надокучит, придут ночью да и укокошат хозяина, а со двора корову или овцу сволокут : день рождения основателя Могилянской академии Петра Могилы, который отмечали в декабре, в старину считался академическим днем – большим праздником студентов и преподавателей // Факты и коммент. – 2008. – 24 декаб. (№ 241). – С. 12, 14 : ил.
214. **"В 1914 году мы стали** готовиться к побегу на войну: тайком заготавливали консервы и сухари, запасались финскими ножами..." – вспоминал о своем детстве знаменитый танцовщик Серж Лифарь : в старину киевские подростки нередко убегали из дому в экзотические страны // Факты и коммент. – 2008. – 10 июля (№ 123). – С. 12 : ил.
215. **Во время богослужения** в соборе доведенный до крайности чиновник при всех дал пощечину губернатору-взяточнику : общественный институт защиты чести и достоинства действовал в старину довольно успешно // Факты и коммент. – 2008. – 20 февр. (№ 33). – С. 12 : ил.
216. **Вытащенного на сушу** налима надо было постепенно "огорчать" розгами, а когда он рассердится и печень его вспухнет, тогда убить и изварить уху : от старых парадных трапез Лавры ничего не сохранилось. Зато сама монастырская кухня привлекает к себе в последнее время все больше внимания... // Факты и коммент. – 2008. – 17 сент. (№ 171). – С. 12 : ил.
217. **Дама, поднятая с тротуара** на Крещатике, очнувшись, заявила, что она приехала с... того света : к сумасшедшим в старину киевляне относились терпимо и уважительно // Факты и коммент. – 2008. – 22 июля (№ 131). – С. 10 : ил.
218. **"Если публика узнает**, что я получил медицинское образование в университете, у меня не будет ни одного пациента", – пояснял полицейскому популярный в городе "маг-целитель", прося никому не рассказывать о его дипломе... : чтобы подписчики читали газеты с удовольствием, в XIX веке редакторы охотно печатали в них анекдотические сообщения о курьезных случаях, произошедших в Киеве // Факты и коммент. – 2008. – 31 янв. (№ 19). – С. 13 : ил.

219. **Женихи с букетами цветов** стояли на центральной аллее, а между ними сновали свахи, объяснявшие, какое приданое дают за каждой барышней : знаменитая "любовная канитель" в Киеве начиналась на Троицу и продолжалась несколько месяцев // Факты и коммент. – 2008. – 11 июня (№ 105). – С. 10 : ил.
220. **Знаменитый кулинар принц Монпансье**, отведав у киевского кондитера цукатов, купил их сразу несколько пудов за баснословные деньги и вывез в Испанию : это истинно царское лакомство входило в число традиционных сувениров, которые путешественники увозили из города на Днепре // Факты и коммент. – 2008. – 21 июня (№ 112). – С. 12 : ил.
221. **На суде нянька заявила**, что нечаянно уронила в овраг ребенка и не знает, жив он или нет : в старину дети, отданные на воспитание в чужие руки, нередко становились жертвами преступных афер // Факты и коммент. – 2008. – 11 сент. (№ 167). – С. 12, 15 : ил.
222. **Обручальные кольца молодожены** наделяли мистическим смыслом и хранили как святыню : в старину завершение Рождественского поста означало еще и возможность засылать сватов и готовиться к свадьбе // Факты и коммент. – 2008. – 12 янв. (№ 6). – С. 12.
223. **По Крещатику бежали** окровавленные люди, санитары развозили раненых киевлян на телегах и в экипажах по госпиталям и больницам : ровно 90 лет назад на артиллерийских складах в Киеве произошел невиданной силы взрыв, унесший жизни 200 человек и оставивший без крова более 10 тысяч горожан // Факты и коммент. – 2008. – 6 июня (№ 102). – С. 21 : ил.
224. **После того как на Крещатике** во время наводнения погибла целая семья, в центре города запретили делать оконные проемы на уровне тротуаров : в старину жители Киева несколько раз в году переживали затопление // Факты и коммент. – 2008. – 7 авг. (№ 143). – С. 12 : ил.
225. **Продав на базаре свою...** жену за "магарыч", киевлянин выдал покупателю расписку, что претензий к бывшей супруге не имеет : горожанка тоже могла без всякой волокиты расстаться с неудобным мужем // Факты и коммент. – 2008. – 1 апр (№ 60). – С. 12 : ил.
226. **Ректор университета Александр Матвеев** искал любой повод, чтобы угостить своих подчиненных, в его доме столы ломились под тяжестью яств и наливок : старинная киевская традиция – устраивать званые обеды для горожан – просуществовала почти 200 лет // Факты и коммент. – 2008. – 31 мая (№ 98). – С. 12 : ил.

2009

227. **"Все беды – от чертовой огненной воды:** нефти и керосина" : наши предки считали, что новые виды жидкого топлива приведут человечество к катастрофе, и пытались сопротивляться техническому прогрессу // Факты и коммент. – 2009. – 28 янв. (№ 13). – С. 10 : ил.

228. **Гигантский змей-людоед обитал** почти в самом центре Киева, возле нынешнего завода имени Артема : 75 лет назад впервые были опубликованы изображения Лох-несского чудовища в Шотландии. Между тем упоминания о подобном существе сопровождают всю историю Киева // Факты и коммент. – 2009. – 8 апр. (№ 62). – С.11 : ил.
229. **На Трухановом острове** киевляне покупали целые ведра свежих раков и пили чай за столиками, поставленными прямо в ивовых кустах : горожане, прозванные робинзонами, стремились бежать от цивилизации и быть поближе к природе // Факты и коммент. – 2009. – 6 авг. (№ 140). – С. 12 : ил.
230. **При лечении гриппа** использовалась шоковая терапия: в комнату больного вбегал человек в маске и... стрелял из ружья, отпугивая "демона болезни" : в старину киевляне считали, что эпидемии – дело рук нечистой силы // Факты и коммент. – 2009. – 24 нояб. (№ 217). – С. 10 : ил.
231. **Резиденция киевского миллионера** – "железнодорожного короля" напоминала рыцарский замок в готическом стиле, гордо возвышавшийся над строениями Фундуклеевской (ныне Хмельницкого) улицы : 130 лет назад в нашем городе был построен первый особняк, воплотивший представления новых богачей о престижном жилье // Факты и коммент. – 2009. – 1 дек. (№ 222). – С. 12 : ил.
232. **Узнав о первоначальной смете** расходов на строительство здания университета, царь Николай II возмутился: "восемь миллионов рублей на каких-то мальчишек?!" : ровно 175 лет назад, 27 июля 1834 года, открылся Киевский университет // Факты и коммент. – 2009. – 25 июля (№ 132). – С. 12 : ил.

2010

233. **Во время грозы богатые** киевляне перебирались в специальные стеклянные домики, а прислугу обязывали кричать и петь, чтобы... отпугнуть молнию : раскатов грома наши предки боялись не меньше, чем чумы и холеры // Факты и коммент. – 2010. – 18 мая (№ 86). – С. 12 : ил.
234. **Во время магического сеанса** в театре колдунья прикоснулась к голове зрителя, и он вместе со стулом... взлетел в воздух : в XIX веке мистические представления проходили публично, а прежде за подобные "штучки" городских колдунов отдавали под суд // Факты и коммент. – 2010. – 6 мая (№ 80). – С. 12 : ил.
235. **Держа руки на голове больного**, целитель вкладывал в него такой заряд энергии, что ладони потом становились красными, словно обваренными кипятком : в старину киевляне посещали "магнетические" и спиритические сеансы, на которых прорицатели демонстрировали всевозможные чудеса, включая воскрешение из мертвых // Факты и коммент. – 2010. – 11 авг. (№ 145). – С. 12, 15 : ил.

236. **За очисткой города от снега** следили полицмейстеры, которые с утра делали пешие обходы улиц : зимой Киев содержался в порядке – несмотря на то, что никакой снегоуборочной техники еще не существовало // Факты и коммент. – 2010. – 20 февр. (№ 32). – С. 12 : ил.
237. **За шесть рублей в месяц** студент имел отличное помещение, чай утром и вечером, очень хороший обед, прислугу, мойку белья и баню : в старину университетской молодежи в казенных помещениях жилось весьма комфортно // Факты и коммент. – 2010. – 23 сент. (№ 174). – С. 12 : ил.
238. **Императрица Мария Александрова**, любившая останавливаться в царском (Мариинском) дворце, пожертвовала 20 тысяч рублей, чтобы посадить деревья и скрыть со своих глаз мрачную Печерскую крепость : кирпичный гигант времен Николая I, принесший киевлянам немало проблем, теперь сам нуждается в нашей защите // Факты и коммент. – 2010. – 29 июля (№ 136). – С. 12 : ил.
239. **Истребители бродячих собак** выходили на "работу" ночью с кожаными сумками, в которых лежали мясные шарики с отравой : горожане требовали очистки улиц от бездомных псов, но... всякий раз негодовали при виде живодеров // Факты и коммент. – 2010. – 3 февр. (№ 19). – С. 12 : ил.
240. **На вступительных экзаменах** в университет профессора и преподаватели частенько подсказывали абитуриентам, а порой даже помогали вытянуть "помеченный" билет : самым сложным для будущих студентов оказывалось собирание необходимых справок для поступления // Факты и коммент. – 2010. – 19 авг. (№ 151). – С. 12 : ил.
241. **О такой семге, белорыбице**, свежей белужьей икре теперь можно только мечтать, а цены-то, цены какие были! : в старину киевляне выбирали ресторан, исходя из простого расчета: можно ли здесь заказать хороший обед и при этом "уложиться в один рубль" // Факты и коммент. – 2010. – 6 янв. (№ 2). – С. 12 : фото.
242. **Посетители парка открыто**, при газовом освещении пьют коньяк и отплясывают канкан, к великому соблазну учащейся молодежи : первый в Киеве коммерческий парк Шато-де-Флер положил начало городской индустрии развлечений // Факты и коммент. – 2010. – 8 июня (№ 100). – С. 14 : ил.
243. **Спасаясь от весеннего наводнения**, киевляне забирались на крыши домов : периодичность, с которой происходили потопа в XIX и XX веке, наводит на мысль, что нынешней весной нас ожидает не просто большой, а катастрофический разлив Днепра // Факты и коммент. – 2010. – 17 марта (№ 48). – С. 12 : ил.
244. **"Специалист по чтению мыслей** предложил одному из зрителей задумать имя дамы, присутствующей в зале. И через две минуты узнал эту даму" : 125 лет назад в Киеве состоялись первые публичные выступления знаменитых экстрасенсов // Факты и коммент. – 2010. – 16 нояб. (№ 211). – С. 12 : ил.

245. **Спрос на игрушки необыкновенный.** Из саней торчат головы лошадок, коз, петухов, коровок, расписанных щедро розовой краской кукол... : традиция делать подарки на Новый год пришла в Киев из Древнего Рима // Факты и коммент. – 2010. – 29 дек. (№ 243). – С. 12, 14 : ил.
246. **Страдающим от болезней желудка** матушка Алипия давала... яичницу из 30 яиц, поджаренных на полкило сливочного масла : удивительные методы врачевания, существовавшие в старинных киевских монастырях, практикуются и в наши дни // Факты и коммент. – 2010. – 13 июля (№ 124). – С. 10 : ил.
247. **Целитель на просьбу полиции** предъявить соответствующий документ вынес университетский диплом и попросил: "Ради Бога, не сообщайте никому, что я врач, иначе у меня не будет ни одного пациента" : в старое время киевляне слишком доверяли лекарям-шарлатанам, но власти защищали граждан: магов и жуликов высылали за пределы города в 24 часа // Факты и коммент. – 2010. – 21 июля (№ 130). – С. 10 : ил.

2011

248. **В мае богатые горожане** открывали ворота своих усадеб для всех желающих полюбоваться цветущими садами и видами на Днепр : а в первом платном парке Киева "Шато-де-Флер" начинались городские гулянья // Факты и коммент. – 2011. – 25 мая (№ 91). – С. 12, 15 : ил.
249. **За работу ледобоев** брались крепкие парни, привыкшие трудиться на ветру и морозе : на старой киевской фото-открытке можно увидеть Владимирский (а тогда Александровский) спуск зимой. В конце XIX столетия это была важная транспортная артерия города... // Факты и коммент. – 2011. – 9 янв. (№ 9). – С. 12. : ил.
250. **Когда иностранные путешественники** спрашивали у простых киевлян, кому они молятся, те отвечали: "Святому Николаю" : в городе праздник святителя Николая был маленькой репетицией Рождества // Факты и коммент. – 2011. – 17 дек. (№ 234). – С. 11 : ил.
251. **Когда с высоты церковных сводов** опускалась икона Успения в праздничной бриллиантовой ризе, прихожанам казалось, что является сама Богородица : по случаю храмового праздника в Киево-Печерской лавре устраивали общий обед для горожан // Факты и коммент. – 2011. – 27 авг. (№ 154). – С. 12 : ил.
252. **На каникулах гимназист** Михаил Булгаков увлекся футболом, только появившись в Киеве, а Константин Паустовский играл в крокет : при этом большую часть летнего времени ученики проводили за чтением в парке // Факты и коммент. – 2011. – 2 июня (№ 97). – С. 12 : ил.
Опис гімназичних канікул земського діяча Віктора Хижняка, артиста балету Сергія Лифаря, відомого краєзнавця Миколи Анциферова, Костянтина Паустовського, сестри письменника Михайла Булгакова.
253. **На каникулах учеников** из бедных семей педагоги часто приглашали в свои имения или на дачи : первая киевская летняя колония для гимназистов появилась по инициативе известного украинского мецената // Факты и коммент. – 2011. – 20 июля (№ 128). – С. 12 : ил.

254. **На Троицу в Киеве** проходили показы невест, нередко завершавшиеся обручениями. Тут же сновали свахи, объясняя женихам, за какую девушку сколько и чего дадут в приданое : в XX веке об этом обычае забыли // Факты и коммент. – 2011. – 8 июня (№ 101). – С. 12 : ил.
255. **Написав завещание в Киеве** за несколько дней до смерти, Столыпин распорядился: "Я хочу быть погребенным там, где меня убьют" : ровно 100 лет назад – 14 сентября 1911 года – в киевском театре был смертельно ранен премьер-министр царской России Петр Столыпин // Факты и коммент. – 2011. – 14 сент. (№ 166). – С. 11 : ил., фото.
256. **Под кафтан некоторые кучера** привязывали подушку, чтобы убедить пассажиров: перед ними человек упитанный, почтенный, семейный, а не разбойник с большой дороги : 100 лет назад извозчики устроили первую в истории киевского коммунального хозяйства забастовку // Факты и коммент. – 2011. – 22 февр. (№ 33) – С. 12.
257. **Попойки и их последствия** на поминальных гуляниях принимали такие размеры, что приходилось оцеплять казаками всю местность : традиция послепасхальных Проводов в старом Киеве вошла в благочестивое русло только с введением запрета приносить на кладбища спиртные напитки // Факты и коммент. – 2011. – 27 апр. (№ 76). – С. 12 : ил.
258. **Слушая рассказы киевского Мюнхгаузена** – отставного полковника артиллерии, – горожане свято верили, что он личный друг царя, их защитник и благодетель : в старину к врунам и выдумщикам относились не очень строго // Факты и коммент. – 2011. – 30 марта (№ 57). – С. 12. : ил.

2012

259. **Бедная хозяйка продает** последнюю курицу, чтобы купить немного рыбы на вечерю перед Рождеством : в старину Сочельник начинали праздновать после появления на небе первой звезды. В доме ставили елку и усаживались за стол // Факты и коммент. – 2012. – 5 янв. (№ 2). – С. 27 : ил.
260. **В пожарных депо Киева** лошади проходили специальное обучение: они не боялись огня и ... умели надевать на себя сбрую : 120 лет назад в городе появилась первая добровольная пожарная дружина, куда шли служить не ради денег, а из героических побуждений // Факты и коммент. – 2012. – 29 авг. (№ 154). – С. 12 : ил.
261. **Гимназистам, приезжавшим на летние** каникулы в Киев, разрешалось гулять только до десяти часов вечера : центр детского туризма обеспечивал иногородних учащихся бесплатным жильем и разрабатывал для них экскурсионные маршруты // Факты и коммент. – 2012. – 20 июня (№ 108). – С. 10 : ил.
262. **Девятого марта нам давали** жаворонков, испеченных из теста, а живые жаворонки приветствовали песнями весну : в старину киевляне отмечали особый праздник прилета птиц – вестниц радостей и счастья // Факты и коммент. – 2012. – 13 марта (№ 44). – С. 13.

263. **За полетами аэронавтов в киевском парке Шато-де-Флер** зрители наблюдали с замиранием сердца: воздушные шары были неуправляемыми, и акробаты рисковали жизнью : 150 лет назад в городе был основан первый увеселительный парк // Факты и коммент. – 2012. – 19 мая (№ 87). – С. 12, 14 : ил.
В статті йде мова про історичну частину міста – Міський сад, де був побудований перший київський парк Шато-де-Флер.
264. **Обидевшись на отца, сын** говорит ему: "Я тебя даже есть не стану", – рассказывал киевлянам о нравах папуасов знаменитый путешественник Миклухо-Маклай : 125 лет назад ученый-этнограф организовал научную экспедицию в Украину, где завершил работу над своей книгой "Путешествия" // Факты и коммент. – 2012. – 7 нояб. (№ 204). – С. 12 : фото.
265. **Писатели-аристократы, поселившиеся** в XIX веке на Андреевском спуске, тратили свои деньги на его обустройство : сейчас на знаменитой улице идут ремонтные работы. Киевлян поспешили заверить, что никакой перестройки не планируют // Факты и коммент. – 2012. – 28 февр. (№ 37). – С. 10 : ил.
266. **Пленные французы научили киевлян** делать кофе... из фасоли, а еще приспособились ловить лягушек для супа и жаркого : 200 лет назад, 27 июля 1812 года, армия Наполеона потерпела поражение на Волыни, благодаря чему Киев не подвергся нашествию // Факты и коммент. – 2012. – 26 июля (№ 132). – С. 12 : ил.
267. **Под угрозой репрессий Рождество** в городах отмечали, тщательно занавешивая окна и ставя елку в... шкаф : в ночь на 25 декабря советских служащих заставляли ходить по улицам, выслеживая тех, кто устраивает запрещенный праздник // Факты и коммент. – 2012. – 25 дек. (№ 238). – С. 4.
268. **Ради того, чтобы испечь пасхальные** папушники, достигавшие 90 сантиметров в высоту, часто ломали и вновь перекладывали печи : главным украшением праздничного стола в старину была особая сдоба, которую сейчас уже не делают // Факты и коммент. – 2012. – 14 апр. (№ 68). – С. 12, 15 : ил.
269. **Услышать из уст актера несколько** украинских слов в светских салонах Петербурга почиталось за великое счастье : ровно 125 лет назад состоялись триумфальные выступления первой украинской театральной труппы в столице Российской империи // Факты и коммент. – 2012. – 17 янв. (№ 7). – С. 12 : фото.
В 1882 році Марко Кропивницький створив перший український театр, який з великим успіхом гастролював в Петербурзі.

2013

270. **В XIX веке многие киевляне** под елку ставили не доброго Дедушку Мороза, а фигурку мрачного старика с косой – Бога Сатурна : спор между противниками и приверженцами новогоднего праздника продолжался почти 200 лет // Факты и коммент. – 2013. – 28 дек. (№ 239). – С. 12 : ил.
В статті йдеться про традиції святкування Нового року в Києві.

271. **Все с замиранием сердца** следили за тем, как появлялась позолота, светлели лики и выступали краски на потускневших и обветшалых иконах : ровно 90 лет назад в Киеве произошло чудесное обновление церковных куполов и образов // Факты и коммент. – 2013. – 18 июля (№ 124). – С. 12 : ил.
У давнину Київ славився чудесами. Це повною мірою відноситься і до події 90-річної давнини – чудесному оновленню в Києві 19 липня 1923 року куполів Стрітенської церкви (не збереглась) на Львівській площі.
272. **Когда митрополит погружал** крест в воду, раздавались многократные пушечные залпы : горожане верили, что на Крещение вся нечисть, выскакивающая из Днепра, попадает под огонь артиллерии // Факты и коммент. – 2013. – 18 янв. (№ 9). – С. 26. : ил.
273. **Писатель был очень доволен** тем, что, живя среди Киева, имеет перед окном и озеро, и садик, а еще и пасеку : 150 лет назад в киевском обиходе появилось выражение "городская дача" – так называли старые усадьбы их новые хозяева // Факты и коммент. – 2013. – 19 сент. (№ 167). – С. 12 : ил.
274. **Пригласив знаменитого музыканта** Александра Кошица на ужин, данный в его честь, шутники устроили так, что расплачиваться пришлось самому виновнику торжества : в старину мастерами розыгрышей считались студенты университета // Факты и коммент. – 2013. – 2 апр. (№ 58). – С. 11, 14 : ил.
275. **У меня слезы стояли** в глазах, а Нечуй-Левицкий, не замечая этого, весело говорил, что ужин у него будет такой же богатый, как и завтрак, ведь он купил шесть пирожков – два съест вечером, а два останутся на утро : 25 ноября исполнилось 175 лет со дня рождения классика украинской литературы // Факты и коммент. – 2013. – 27 нояб. (№ 216). – С. 10 : ил.

2014

276. **Дрессированные птицы могут** оказывать армейской разведке незаменимые услуги в роли... фотографов : ровно 140 лет назад в Киеве была создана военная голубиная почта. Лучшие почтовые голуби состояли на службе в крепости на Печерске и приносили туда секретные депеши // Факты и коммент. – 2014. – 2 авг. (№ 136). – С. 12 : ил.
277. **За год до уничтожения** Запорожской Сечи ее кошевой атаман Петр Калнишевский построил на свои средства Надвратную церковь в Межигорском монастыре : в старину народ называл Межигорье "второй киевской лаврой" // Факты и коммент. – 2014. – 7 мая (№ 78). – С. 12 : ил.
Стаття описує драматичну історію заповідного Межигір'я з XIV по XXI століття.
278. **На месте разрушенного** во время революции памятника Столыпину (стоявшего в Киеве на месте нынешнего Майдана) вскоре установили монумент Карлу Марксу, который спустя одиннадцать лет был снесен всего за одну ночь : в Украине все болем популярной становится идея "неугодные" для многих горожан скульптуры переместить со столичных улиц и площадей в один из парков // Факты и коммент. – 2014. – 16 янв. (№ 6). – С. 12 : ил.
Поддаються історії встановлення та знесення пам'ятників та монументів особам, які мали особливі заслуги перед царською владою.

279. **Отовсюду, будто по сигналу**, высыпали полицейские и жандармы. С криками "Не собираться! Расходитесь!" они двинулись на людей : сто лет назад в Киеве устраивали демонстрации извозчики, нудисты, приказчики и даже... любители оперной музыки // Факты и коммент. – 2014. – 11 февр. (№ 24). – С. 10 : ил.

Висвітлюється історія проведення акцій протесту.

280. **Паровоз никогда не отдыхает**, поедает только дрова, а тяжесть тащит такую, которая не под силу и полусотне лошадей : 145 лет назад в Киеве начала действовать Юго-Западная железная дорога // Факты и коммент. – 2014. – 15 марта (№ 46). – С. 12 : ил.

Подається історія будівництва Південно-Західної залізниці.

281. **С шумом и криками**, – писал академик Сергей Ефремов, – разъезжали коммунисты на автомобилях. Стреляли, пускали ракеты, пытались заглушить церковный звон на Софиевской площади" : в 20-х годах прошлого столетия по указанию властей отмечалась "пролетарская Пасха", чтобы вытеснить великий христианский праздник // Факты и коммент. – 2014. – 16 апр. (№ 68). – С. 12 : ил.

2017

282. **"Долгие вечера просиживали** мы летом на Крещатике в саду. Шевченко выпивал чай стакан за стаканом" : чайная церемония, которая получила популярность в Киеве с конца XVIII столетия, имела свои особенности // Факты и коммент. – 2017. – 17 апр. – С. 26-27 : ил.

Подається одна з глав книги "Стиль життя, нрави і смаки старого Києва".

283. **"Я рос среди украинского сала и чеснока"**, – писал знаменитый художник Казимир Малевич : эпоха городского свиноводства в Киеве длилась почти два столетия – с конца XVIII и до хрущевских времен // Факты и коммент. – 2017. – 31 марта (№ 46). – С. 26, 31 : ил.

Газета публікує главу із книги Анатолія Макарова "Стиль життя, нрави і смаки старого Києва".

Рецензії

1963

284. ***Колокольчик степной отары** // В мире книг. – 1963. – № 7. – С. 24-25. – Рец. на кн.: Тронка : роман в новеллах / О. Гончар // Дружба народов. – 1963. – № 5.

1965

285. **Чую – дуб співає** : про цикл поезій І. Драча "Дерева" О.// Літ. Україна. – 1965. – 9 лют. – С. 3. – Рец. на публ.: Із циклу "Дерева" / І. Драч // Зміна. – 1965. – № 1.

1966

286. **Поет шукає сучасність** // Дніпро. – 1966. – № 3. – С. 147-155. – Рец. на кн.: Протуберанці серця : поезії / І. Ф. Драч. – Київ, 1965.

1967

287. ***Межі ліричної прози** // Вітчизна. – 1967. – № 6. – С. 153–157. – (Література і сучасність). – Рец. на кн.: Парость : оповідання / В. Дрозд. – Київ, 1966.
288. **Поезія і правда художнього слова** // Вітчизна. – 1967. – № 1. – С. 148-154. – Рец. на кн.: Чорнотроп : лірика / В. Мисик. – Київ, 1966. – Відгук див. № 329.

1968

289. ***Сприймати світ всерйоз...** // Літ. Україна. – 1968. – 9 квіт. – С. 1, 2. – (Критика. Трибуна творчих дискусій). – Рец. на кн.: Балади буднів : поезії / І. Ф. Драч. – Київ, 1967.
290. ***Марні емоції** // Вітчизна. – 1968. – № 5. – С. 142-153. – : Рец. на кн.: Ми – Земля / В. Мороз. – Одеса, 1967.

1979

291. ***Ради лебединой простоты...** : о прочитанном // Правда Украины. – 1979. – 24 апр. – С. 4. – Рец. на кн.: Сонце і слово / І. Драч. – Київ, 1978.

1982

292. ***Корективи будня** : нові сторінки поезії Івана Драча // Дніпро. – 1982. – № 11. – С. 129-135. – (Література і життя). – Рец. на кн.: Шабля і хустина : поезії / І. Ф. Драч. – Київ, 1981.
293. ***Подія й правда буденності** // Поезія-82. – Київ, 1982. – Вип. 2. – С. 156-157. – Рец. на кн.: Шабля і хустина : поезії / І. Ф. Драч. – Київ, 1981.

1984

294. ***К истокам народности** : лит. и искусство // Новый мир. – 1984. – № 9. – С. 243–244. – (Книжное обозрение). – Рец. на кн.: Подсолнух : стихотворения : [пер. с укр.] / И. Драч. – Москва, 1983.

1987

295. ***Від імені болю** // Літ. Україна. – 1987. – 29 січ. – С. 6. – (На здобуття Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка). – Рец. на кн.: Неповторність : вірші, поеми / Л. Костенко. – Київ, 1980 ; Маруся Чурай : іст. роман у віршах / Л. Костенко. – Київ, 1982.

1990

296. ***Дума в бурю** : про нову збірку Л. Костенко // Літ. Україна. – 1990. – 22 берез. – С. 5. – Рец. на кн.: Вибране / Ліна Костенко. – Київ, 1989.

Бесіди

1982

- 297 **Покоління нерішучих чи спокійних?** : про радянських поетів 70-х років : [бесіда] / П. Мовчан, А. Макаров ; записав Ю. Пригорницький // Дніпро. – 1982. – № 7. – С. 127-130.

1996

- 298 ***Зінкевич, О. С. У відблисках "Смолоскипа"** : [бесіда з дир. вид-ва О. С. Зінкевичем / записав А. Макаров] // Культура і життя. – 1996. – 25 верес.

2004

- 299 **Олійник, Ю. Коли політика як меланхолія** : [про IV з'їзд Нац. спілки письмен. України : за матеріалами бесіди з делегатами з'їзду Анатолієм Макаровим, Іваном Драчем, Леонідом Талалаєм та ін.] / Юрій Олійник // Дзеркало тижня. – 2004. – 6-12 берез. (№ 9). – С. 1, 18.

Упорядкування. Передмови. Коментарі. Редагування

1969

300. ***Із секретів поетичної творчості** / І. Я. Франко ; ред. А. М. Макаров ; передм. Є. Адельгейм. – Київ : Рад. письменник, 1969. – 192 с.
301. ***Література і сучасність** : літ.-критич. ст. Вип. 2 / [упоряд. А. Макаров]. – Київ : Рад. письменник, 1969. – 264 с.

1973

302. **Літературні обрії : українська радянська література**. 1972 / [ред.: А. М. Макаров]. – Київ : Рад. письменник, 1973. – 154 с.
303. ***Українські радянські письменники** : критич. нариси. Вип. 7 / [ред. А. М. Макаров]. – Київ : Рад. письменник, 1973. – 349 с.

1974

304. ***Проти фальшивих концепцій** : сучасна література та ідеологічна боротьба : літ.-критич. ст. / [ред. А. М. Макаров]. – Київ : Рад. письменник, 1974. – 209 с.

1978

305. ***Проблеми. Жанри. Майстерність** : літ.-критич. ст. Вип. 3 / [упоряд. А. М. Макаров]. – Київ : Рад. письменник, 1978. – 168, [2] с.

1983

306. ***Проблеми. Жанри. Майстерність** : літ.-критич. ст. Вип. 8 / [упоряд.: А. М. Макаров]. – Київ : Рад. письменник, 1983. – 165, [2] с.

1989

307. ***Авторитет. Література і критика в час перебудови** : ст., есе, інформ. / [упоряд. Г. М. Сивокінь ; ред. А. М. Макаров]. – Київ : Рад. письменник, 1989. – 347, [3] с.
308. ***Білан, М. С. Свідомість променя** : поезії / М. С. Білан ; рец.: А. М. Макаров; ред.: О. М. Козакевич. – Львів : Каменярь, 1989. – 104 с. : портр.
309. ***Клочек, Г. Д. Поетика Бориса Олійника** : літ.-критич. нарис / Г. Д. Клочек ; ред. А. М. Макаров. – Київ : Рад. письменник, 1989. – 332 с.
310. ***Кухта, В. В. Дрібка солі** : [поезії] / Василь Кухта ; [передм. А. Макарова]. – Ужгород : Карпати, 1989. – 69, [3] с.

311. ***Осадчук, П. І. Поезія – молодість душі** : літ.-критич. ст., нариси, етюди / П. І. Осадчук ; ред.: А. М. Макаров. – Київ : Рад. письменник, 1989. – 263 с.
312. ***Салига, Т. Ю. Микола Вінграновський** : літ.-критич. нарис / Т. Ю. Салига ; ред. А. М. Макаров. – Київ : Рад. письменник, 1989. – 167 с.
313. ***Слабошпицький, М. Ф. Роман Іваничук** : літ.-критич. нарис / М. Ф. Слабошпицький ; ред.: А. М. Макаров. – Київ : Рад. письменник, 1989. – 206 с.

1990

314. ***Петровский, М. С. Городу и миру** : киевские очерки / М. С. Петровский ; ред.: А. Н. Макаров. – Киев : Рад. письменник, 1990. – 335 с. : ил
315. ***Шевчук, В. О. Дорога в тисячу років** : роздуми, ст., есе / В. О. Шевчук ; ред. А. М. Макаров. – Київ : Рад. письменник, 1990. – 411 с. : іл.
316. ***Коцюбинська, М. Х. Етюди про поетику Шевченка** : літ.-критич. нарис / М. Х. Коцюбинська; ред.: А. М. Макаров. – Київ : Рад. письменник, 1990. – 272 с.

1991

317. ***Грабович, Г. Шевченко як міфотворець**. Семантика символів у творчості поета / Г. Грабович; ред.: А. М. Макаров ; пер. з англ.: С. Д. Павличко. – Київ : Рад. письменник, 1991. – 212 с.
318. ***Ільницький, М. М. Богдан-Ігор Антонович** : нарис життя і творчості / М. М. Ільницький ; ред. А. М. Макаров. – Київ : Рад. письменник, 1991. – 207 с.

1994

319. **От великого до смешного...** / [подгот. текста, прим., предисл. А. Н. Макарова]. – Киев : Довира, 1994. – 416 с. : ил. – (Антология мирового анекдота).
320. ***Погрібний, А. Г. Криниці, яким не зміліти**: полеміка : літ. огляди. Діалоги / А. Г. Погрібний ; [ред. А. М. Макаров]. – Київ : Укр. письменник, 1994. – 260, [1] с.

1996

321. **Від Бароко до Бароко** : художньо-літературна акція, присвячена бароковій культурі XVII – XVIII ст. і небароковим течіям XX ст. : тези доп. / упоряд. та ред. І. Осадча, А. Макаров. – Київ : Irena, 1996. – 22 с.
322. **От великого до смешного...** / [подгот. текста, примеч., предисл. А. Н. Макарова]. – Киев : Довира, 1996. – 415 с. – (Антология мирового анекдота).

1998

323. **Шленский, Д. Андреевский спуск** : культуролог. путеводитель / Дмитрий Шленский, Алексей Браславец ; [ред.: В. М. Грузин, А. Н. Макаров]. – Киев : Амадей, 1998. – 240 с.

2000

324. **Жиленко, І. Євангеліє від ластівки** : вибране з десяти книг / І. Жиленко ; [під ред. В. Шевчук та ін.; упоряд., вступ. ст. та бібліограф. А. М. Макарова]. – Харків : Фоліо, 2000. – 544 с.

2001

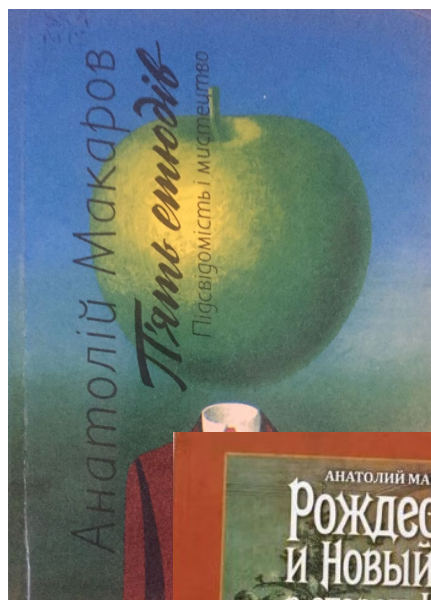
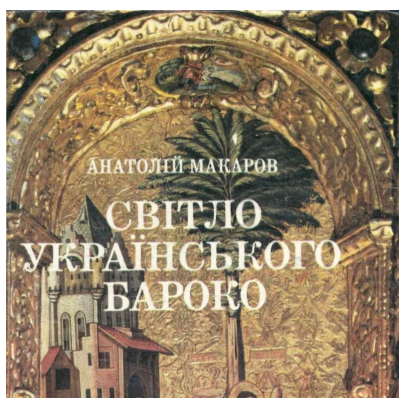
325. **Печерськ очима віків** : фотоальбом / [авт. тексту, упоряд. А. М. Макаров ; авт. фото С. В. Тарасов]. – Київ : Довіра, 2001. – 111 с. : іл.

2002

326. **Чернігівські Афіни** / [передм., упоряд., комент. А. Макарова ; пер. віршів Р. Радишевський]. – Київ : Мистецтво, 2002. – 281, [4] с. : іл.

2003

327. ***Черкаський край – земля Богдана і Тараса** : культуролог. зб. / ред. Ю. Буряк ; упоряд.: О. Мельник, А. Макаров. – Київ : Укр. Пропілеї, 2003. – 775 с.

Література про А. Макарова

1967

328. **Микитан, Я. Не вірте панегірикам Ірино** / Яр Микитан // Україна. – 1967. – № 7. – С. 5.
Про статті А. Макарова стосовно творчості Ірини Жиленко.

1968

329. ***Кагарлицький, М. Глибини і мілини** / Микола Кагарлицький // Літ. Україна. – 1968. – 26 січ. – С. 3.
Про критику укр. поезії А. Макаровим, зокрема, відгук на ст. "Поезія і правда художнього слова" // Вітчизна. – 1967. – № 1(про філософську течію думки у збірці В. Мисика "Чорнотрон".

1969

330. **Новиченко, Л. Критика і літературний процес** напередодні Ленінського ювілею : доповідь на III Пленумі правління Спілки письменників України / Леонід Новиченко // Літ. Україна. – 1969. – 14 лют. – С. 3.
Згадується критика. А. Макарова.

1971

331. ***Трофимчук, С. Обрії журнальної критики** / Степан Трофимчук // Літ. Україна. – 1971. – 18 груд.
Відгук на статтю А. Макарова "Обережно: псевдоромантизм".

1974

332. **Фролова, К. Широкий світ емоцій** / Клавдія Фролова // Літ. Україна. – 1974. – 12 берез.
Відповідь автора на критику А. Макарова.

1977

333. **Славинський, М. Барви щедрої палітри** / М. Славинський // Мол. гвардія. – 1977. – 23 жовт. – Рец на кн.: Світ образу : літ.-критич. ст. / А. Макаров. – Київ, 1977.

1978

334. **Стрельбицький, М. Монографія в етюдах** / Михайло Стрельбицький // Літ. Україна. – 1978. – 27 січня. – С. 2. – Рец. на кн.: Світ образу: літ. критич. нариси / А. Макаров. – Київ, Рад. письменник, 1977.

1979

335. ***Шаховський, С. Поетичний світ критика** / Семен Шаховський // Жовтень. – 1979. – № 1. – С. 150-152. – Рец. на кн.: Світ образу: літ.- критич. нариси / Анатолій Макаров. – Київ, Рад. письменник, 1977.

1990

336. ***Макаров А. М. – лауреат премії імені О. І. Білецького** в галузі літературно-художньої критики 1990 р. – за книжку "П'ять етюдів. Підсвідомість і мистецтво" // Літ. Україна. – 1990. – 13 груд. – С. 2.

1991

337. ***Таран, Л. Продовження перерваної розмови** : [роздуми над кн. А. Макарова "П'ять етюдів"] / Л. Таран // Вітчизна. – 1991. – № 6. – С. 172-177.

1994

338. ***Лауреат літературної премії "Благовіст" 1994 року:** Макаров А. М. за цикл статей про українське бароко // Літ. Україна. – 1994. – 7 квіт. (№ 20). – С. 2.
339. **Стус, В. Розмаїття тенденцій або відради і клопоти музи** // Твори : у 4 т., 6 кн. / Василь Стус. – Львів : Просвіта, 1994. – Т. 4. – С. 249-259.

1996

340. ***Шевчук, В. "Світло українського бароко"** – так гарно й точно визначив автор [А. Макаров] тему своїх досліджень" / В. Шевчук // Літ. Україна. – 1996. – 22 лют. – С. 7.

1998

341. **Історія однієї вулиці: "Хрещатик"** : [про однойм. путівник В. Чепелика, А. Макарова, В. Галайби] // Слово Просвіти. – 1998. – Лют. (Число 2). – С. 15. – (Підпис: В. Г.).

1999

342. **Корогодський, Р. Анатоль Макаров** : підводна частина айсберга шістдесятництва // Українська мова та література. – 1999. – Лют. (№ 7). – С. 1-2.
343. ***Шевчук, В. Світло Анатолія Макарова.** Штрихи до портрета / В. Шевчук // Літ. Україна. – 1999. – 18 лют. – С. 6.

2003

344. ***Зінов'єв, В. Ретро в київському інтер'єрі** : [про нову кн. Анатолія Макарова] "Малая энциклопедия киевской старины" / В. Зінов'єв // Уряд. Кур'єр. – 2003. – 1 берез. – (№ 40). – С. 9.
345. **Гирич, І. "Кієв кислих щѣй"** Анатолія Макарова / Ігор Гирич. – Київ. – 2003. – № 5. – С. 127-133.
- Відгук про книгу Макарова [Макаров А.Н. Малая энциклопедия киевской старины. – Киев, Довира, 2002. – 558 с; ил. – Библиогр.: с.526 – 549].*

2004

346. ***Шевчук, В. Світло українського бароко** Анатолія Макарова / В. Шевчук // Муза Роксоланська. Українська література XVI-XVIII століть : у 2 кн. / В. Шевчук. – Київ : Либідь, 2004. – Кн. 1 : Ренесанс. Раннє Бароко. – С. 15-18.

2005

347. **Довга, Л. Сновидні фантазії з присмаком елітарності** : (про бароко, якого не було) / Лариса Довга // Український гуманітарний огляд. – Київ, 2005. – Вип. 11. – С. 79-103. – Рец на кн.: Макаров А. Світло українського бароко. – Київ : Мистецтво, 1994.
348. **Унгурян, О. Анатолій Макаров**: "Первые очерки о Киеве я писал в обществе волнистого попугая, который нахально воровал чернила из авторучки" : в новой книге известного исследователя киевской старины впервые собраны предания-анекдоты из жизни замечательных горожан прошлого века / Ольга Унгурян // Факты и коммент. – 2005. – 8 сент. (№ 164). – С. 7.

2009

349. **Корогодський, Р. Анатоль Макаров** – естетичне обличчя шістдесятництва / Роман Корогодський // Брама світла. Шістдесятники / Р. Корогодський ; упоряд. М. Коцюбинська, Н. Кучер, О. Сінченко. – Львів : Вид-во Укр. катол. ун-ту, 2009. – С. 539-541.

2015

350. **"Київ, як і Рим, – вечний город"** [из интервью с А. Макаровым] : ушел из жизни известный литературный критик, культуролог, исследователь киевской старины // Факты и коммент. – 2015. – 8 дек. – С. 15.
351. **Тарнашинська, Л. Б. Шевченко як "абсолютна актуальність"**: національна онтологія українського шістдесятництва / Л. Б. Тарнашинська // Прикарпатський вісник НТШ. Слово. – 2015. – № 2. – С. 11-33.
Згадується А. Макаров в контексті шістдесятництва.

2017

352. **Макаров Анатолій Миколайович** // Енцикл. сучасн. України. – Київ, 2017. – Т. 18 : Лт-Малицький. – С. 558-559.

Нагороди та премії А. Макарова

1991

Премія в галузі літературно-художньої критики імені О. Білецького за книжку "П'ять етюдів. Підсвідомість і мистецтво" : нариси з психології творчості (Київ, 1990)

1994

Премія Національної спілки письменників України "Благовіст" за цикл статей про українське бароко.

1996

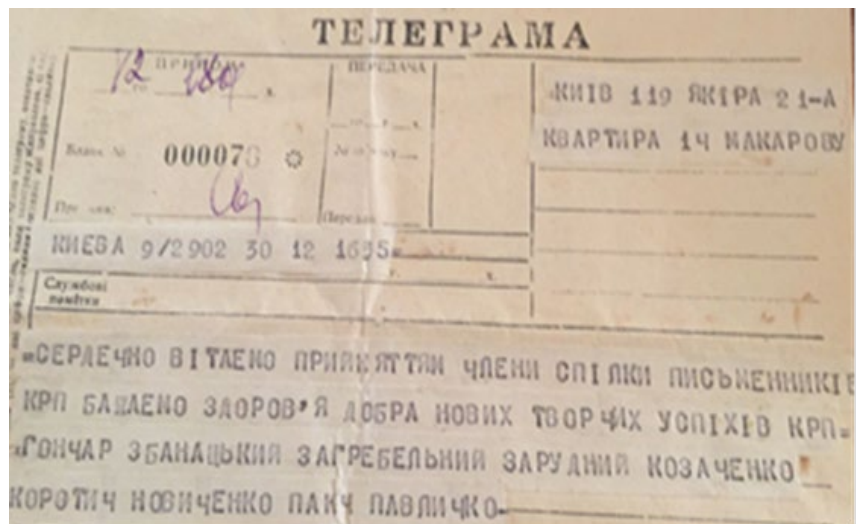
Літературна Премія фонду імені Гелен Щербань-Лапіки (США).

2004

Чернігівська обласна премія імені М. Коцюбинського разом з Валерієм Шевчуком за книгу "Чернігівські Афіни" (Київ, 2002) та цикл історичних розвідок про Чернігівщину.

Грамота за сумлінну працю від
Спілки письменників України
(1977 р.)

Вітальна телеграма з нагоди прийняття в Спілку
письменників України (1967 р.)

Іменний покажчик

- А**
Адельгейм Є. **81, 300**
Аліпія (Алипия) **246**
Андрущенко І. **130**
Антоніч Б.-І. **317**
Анциферов М. **252**
Аров М. (Макаров А. [псевд.]) **22, 43**
Архипов А. **29**
Б
Бажан М. **77, 78**
Баранович Л. **112, 113, 114, 123, 139, 174, 209**
Бібіков Д. Г. (Бибиков) **153**
Білан М. С. **308**
Білко М. (Макаров А. [псевд.]) **53, 58**
Білокур К. **131**
Браславець О. (Браславец А.) **323**
Булгаков М. **252**
Буряк Ю. **327**
В
Верес Г. **58**
Вертинський О. (Вертинский А.) **151**
Вінграновський М. **69, 83, 96, 100**
Вітте С. (Витте С.) **202**
Воробйов В. **37**
Воронько П. **71**
Врубель М. **190**
Г
Галайба В. **341**
Герасимова-Персидська Н. О. **124**
Гирич І. **345**
Глущенко М. **60**
Гоголь М. (Гоголь Н.) **154**
Гойя Ф. **68**
Голіцин Д. М. **135**
Голобородько В. **73**
Гончар І. **107**
Гончар О. **24, 284**
Горбачов Д. **130**
Грабович Г. **317**
Грузин В. М. **121, 125, 323**
Д
Дейч О. **26**
Довга Л. **347**
Драгомиров М. І. **134**
Драч. І. **19, 69, 72, 73, 285, 286, 289, 291, 292, 293, 294, 299**
Дрозд В. **99, 287**
Дубовик О. **106**
Є
Єфремов С. (Ефремов С.) **281**
Ж
Жиленко І. **52, 108, 127, 324, 328**
З
Загребельний П. **41**
Зайвий О. **30**
Захаржевський В. **75**
Зінкевич О. С. **298**
Зінов'єв В. **344**
Зінькевич О. С. **124**
І
Іваничук Р. **313**
Ільницький М. М. **318**
К
Каганович Л. **199**
Кагарлицький М. **329**
Калнишевський П. **277**
Катерина ІІ (Екатерина ІІ) **160**
Кисельов А. **74**
Клочек Г. Д. **309**
Козакевич О. М. **308**
Кончаловський П. **51**
Корогодський Р. **342, 349**
Коротич В. **72**
Кортюков О. **25**
Костенко Л. **85, 87, 89, 95, 100, 295, 296**
Котляревський І. (Котляревский) **176**
Коцюбинська М. Х. **316, 349**
Кошиць О. (Кошиц О.) **274**
Кропивницький М.

(Кропивницький М.) **177, 269**

Кухта В. В. **310**

Кучер Н. **349**

Лановенко П. **27**

Левич Я. **57**

Лист Ф. **150**

Лифар С. (Лифарь С.) **214**

Лісниченко І. (Лисниченко И.) **199**

Логвин Ю. **42, 43**

Лупій О. **96**

Луцкевич Ю. **158**

Лютер Мартін (Мартин Лютер) **162**

Магрит Р. **97**

Мазепа І. **103, 104, 135**

Малевич К. **211, 283**

Марія Олександрівна

(Мария Александровна) **238**

Матвєєв О. (Матвеев А.) **226**

Мельник О. **327**

Микитан Я. **328**

Микитенко О. **90**

Микола І (Николай І) **153**

Микола ІІ (Ни колай ІІ) **169, 232**

Мисик В. **288, 329**

Міклухо-Маклай М.

(Миклухо-Маклай) **264**

Мовчан П. **35, 297**

Мороз В. **290**

Мудрий Ярослав **199**

Найдєн О. **131**

Наполеон **149**

Нечуй-Левицький І.

(Нечуй-Левицкий) **275**

Новиченко Л. **330**

Олексієнко Ф. **58**

Олійник Б. **72**

Олійник Ю. **299**

Осадча І. **321**

Осадчук П. І. **311**

Павличко Д. **64**

Павличко С. Д. **317**

Паустовський К. (Паустовский К.) **252**

Первомайський Л. **78**

Перевальський В. **43**

Петровський М. С. **314**

Піскун В. **130**

Погрібний А. Г. **320**

Пригорницький Ю. **297**

Радишевський Р. **326**

Ренненкампф М. **182**

Реріх М. **55**

Рильський М. **86**

Розумовський К. Г. **105**

Ростовський Дмитрій (Дмитрий
Ростовский) **171**

Рубашов М. **20**

Салига Т. Ю. **312**

Серебрякова З. **48**

Сєревіль М. де **44**

Сивокінь Г. М. **94, 307**

Симоненко В. **66, 72, 76**

Сінченко О. **349**

Слабошпицький М. Ф. **313**

Славинський М. **333**

Собачко-Шостак Г. **39**

Стиль Л. **40**

Стогнут А. **82**

Столипін П. (Столыпин П.) **255**

Стрельбицький М. **334**

Строковський М. **23**

Стус В. **339**

Талалай Л. **299**

Таран Л. **337**

Тарасов С. В. **325**

Тарнашинська Л. Б. **351**
Толстоухов А. В. **141**
Трофимчук С. **331**
Українка Леся **93**
Унгурян О. **348**
Унгурян Т. **188**
Ушаков М. **21, 78, 82**
Франко І. **300**
Фролова К. **332**
Фундуклей І. **152**
Ханенко С. **185**
Хижняк В. **252**

Ціпко А. **130**
Чепелик В. **341**
Шаховський С. **335**
Шевченко Т. **116, 170, 173, 176, 282, 317, 351**
Шевчук В. **127, 139, 315, 324, 340, 346**
Шльонський Д. (Шлёнский Д.) **323**
Шулькевич М. **50**
Щербатюк О. **130**
Юдкін-Ріпун І. М. **124**

Алфавітний покажчик назв праць А. Макарова

Окремі видання

- Барви щедрої землі** (Київ, 1970) **2**
- Беды, язвы и пороки старого Киева** (Киев, 2018) **16**
- Благоустройство старого Киева** (Киев, 2017) **12**
- Были и небылицы старого Киева** (Киев, 2013) **10**
- Горний город. Из православной жизни Киева XIX века** (Киев, 2018) **17**
- Киевская старина в лицах** (Киев, 2005) **7**
- Малая энциклопедия киевской старины** (Киев, 2002) **6**; (Киев, 2005) **8**;
(Киев, 2012) **9**
- П'ять етюдів. Підсвідомість і мистецтво** (Київ, 1990) **4**
- Рождество и Новый год в старом Киеве** (Киев, 2015) **11** ; (Киев, 2018) **16**
- Розмаїття тенденцій** (Київ, 1969) **1**
- Світ образу** (Київ, 1977) **3**
- Світло українського бароко** (Київ, 1994) **5** ; Київ, 2017) **13**
- Старокиевские силуэты** (Киев, 2017) **14**
- Стиль жизни, нравы и вкусы старого Киева** (Киев, 2017) **15**

Публікації у періодичних виданнях та збірниках

- А** насправді – підробка **38**
Анкета індустріального міста **22**
Арестованные подпольщики вышли **159**
Археологія поетичного мислення **96**
Барви України 39
Барвисті кахлі **56**
Бедная хозяйка продает **259**
Благословенна світлотінь **83**
Брачный аферист признался **196**
В 12 часов дня господин 212
В 1914 году мы стали **214**
В атмосфері великих сподівань **19**
В Киеве на Крещатике под колодой **197**
В Киеве под лозунгом **198**
В Киеве школьников очень много **213**
В княжеские времена дорога **199**
В конце XIX века на спиритических **147**
В мае богатые горожане **248**
В об'єктиві – близька давнина **88**
В пожарных депо Киева **260**
В своей неприязни к Киеву **160**
В украинской народной одежде **148**
В феврале 1869 года **161**
В XIX веке многие киевляне **270**
В числе прочего на обед **178**
"Важкий" лірик **57**
Великий український оборонець миру **123**
Від імені болю **295**
Війна дерев **132**
Вікно у світ **84**
Віщий тиждень **133**
Во время богослужения **215**
Во время весеннего ледохода **200**
Во время грозы богатые **233**

Во время магического сеанса **234**
Во время празднования рождества **162**
Войну 1812 года Наполеон начал **149**
Все беды – от чертовой огненной воды **227**
Все с замиранием сердца **271**
Все ще шукання? **40**
Вчора, сьогодні, завтра **41**
Выдававший себя за солидного **179**
Вытащенного на сушу **216**
Гениальный пианист Ференц Лист **150**
Гигантский змей-людоед обитал **228**
Гимназистам, приезжавшим на летние **261**
Гідний звіт ювіляра **20**
Господин гимназист, вы не мужчина **151**
Государыня, это самый дивный **201**
Готовясь к концу света **163**
Даже в брежневские времена **202**
Даже хозяйка публичного **203**
Дама, поднятая с тротуара **217**
Дві автокатастрофи **65**
Дворники, солдаты и арестанты **204**
Дев'ятсот граней кристала **42**
Девятого марта нам давали **262**
Держа руки на голове больного **235**
Дивак-генерал **134**
Дни Тараса Шевченко в Киеве **116**
Дні магдебургії у стародавньому Києві **126**
Долгие вечера просиживали **282**
Дрессированные птицы могут **276**
Дума в бурю **296**
Если богатые помещики **152**
Если публика узнает **218**
Євгену Адельгейму **81**
Женихи с букетами цветов **219**
Живі дереворити **43**

Живопис краси й радості **29**
З народного кореня **117**
З піснею в дружбі **30**
За год до уничтожения **277**
За очисткой города от снега **236**
За полетами аэронавтов в киевском **263**
За прикладом Мазепи **135**
За работу ледобоев **249**
За шесть рублей в месяц **237**
Загадка Рене Магрита **97**
Закусив с дороги и выпив **164**
Земное притяжение **76**
Знаменитый кулинар принц **220**
Знаменитый маг, выступавший **165**
Золота свіча на підвіконні **127**
З'ява Богородиці в Україні **128**
Императрица Мария Александрова **238**
Истребители бродячих собак **239**
І наяву побачиш дивний сон **93**
І ріка Хрещатик **144**
Ірраціональні мотиви українського бароко **101**
Історія – сестра поезії **85**
К истокам народности **294**
Казками навіяло **58**
Квіти Ірану **31**
Київ – Атлантида, яку ніхто не знає **136**
Київ – Ієрусалим землі Руської **124**
Київська дача "Облиш сум" **137**
Київське паломництво **129**
Київське чаювання **145**
Кієвскія святки **118**
Когда Бибилова спросили **153**
Когда в начале XX века одна **205**
Когда два вора хотели **166**
Когда женщина-аферистка **167**
Когда иностранные путешественники **250**

Ко́гда киевський франт **154**
Ко́гда купальщи́цы вихо́дят из во́ды **206**
Ко́гда митрополит по́гружал **272**
Ко́гда с вы́соты церко́вних сво́дов **251**
Ко́зацтво і ба́роко **102**
Ко́локольчик степно́й ота́ры **284**
Ко́рективи бу́дня **292**
Кра́са Ба́роко **109**
Ліри́чний геро́й сучасно́ї поезі́ї **90**
Літе́ратурні бу́дні черні́гівсько́го архіє́писко́па **110**
Лю́дина Ба́роко **111**
Ма́зепа – бу́дівни́чий **103, 104**
Ма́люнки на́шого дру́га **44**
Ма́рні емо́ції **290**
Ме́жі ліри́чно́ї про́зи **287**
Ме́таморфо́зи ліри́чно́ї поезі́ї **69**
Ми́лостивы́й госуда́р **168**
Ми́ролюбиви́й і Лю́дяний **112**
Ми́ський сад – сана́торі́йна зо́на **138**
Мо́вою худо́жнього синте́зу **45**
Мо́тиви ра́дості й гні́ву **32**
Мрі́ї про кра́сиве і до́бре **23**
Му́дрий зі́р худо́жника **59**
Му́зика ба́рв **46**
На ві́стрі ча́су **94**
На всту́пительных экза́менах **240**
На гла́зах испуга́нных горо́жан **180**
На кани́кулах гимна́зист **252**
На кани́кулах учени́ков **253**
На ме́сте разру́шенного **278**
На пра́здник Пасхи́ **155**
На су́де ня́нька зая́вила **221**
На те́резах – поезі́я та про́за **33**
На Тро́ицу в Киє́ве **254**
На Тру́хановом о́строві **229**
На хра́мовом пра́зднику **169**

На цьому березі часу **71**
Напередодні необароко **115**
Написав заповіщення в Києві **255**
Наука приходить в поезію **47**
Наш мир глазами поэта **82**
Наш Невський проспект **121**
Не смирившись с тем **181**
Не сразу строилась главная **122**
Незадолго до смерти **170**
Нова слава художниці **48**
Новый роман О. Гончара **24**
Нотатки з мандрів **49**
Ночные гулянья в старом Киеве **119**
О такой семге, белорыбице **241**
Обережно: псевдоромантизм! **70**
Обидевшись на отца, сын **264**
Обіцяючий початок **25**
Обладавший миллионным состоянием **182**
Обручальные кольца молодожены **222**
Однажды поезд был остановлен **183**
Оркестр играл в деревянной **207**
Осіннє **34**
Останній гетьман **105**
Осужденный, которому перед **184**
Отовсюду, будто по сигналу **279**
Очарованная своим супругом **185**
Паровоз никогда не отдыхает **280**
Патріарх красного слова **113**
Первого мая гости **156**
Первого сентября мальчиков **171**
Первое в Российской империи **172**
Первомайские страсти киевлян **120**
Передчуття нового **60**
Першовідкривач українського авангарду **130**
Писатели-аристократы, поселившиеся **265**
Писатель был очень доволен **273**

Піввіку в літературі **26**
Після сторінки 86-ї **50**
Пісні похмурих днів **98**
Пленные французы научили киевлян **266**
По Крещатику бежали **223**
Побачене й відчуте **61**
Погляд у майбутнє **77**
Под кафтан некоторые кучера **256**
Под угрозой репрессий Рождество **267**
Подія й правда буденності **293**
Поезія в час **78**
Поезія долає роки **79**
Поезія і правда художнього слова **288**
Поезія лишається з нами **66**
Поет шукає сучасність **286**
Поетика літературної фантасмагорії **92**
Поза компетенцією мускулатури **62**
Покликання бути великим **51**
Попойки и их последствия **257**
Посетители парка открыто **242**
После ливня на Крещатике **208**
После смерти Тараса Шевченко **173**
После того как на Крещатике **224**
Почуття і осмислення **52**
Поэзия – сестра истории **89**
При лечении гриппа **230**
Пригласив знаменитого музыканта **274**
Приказчики на улицах хватали **186**
Про поезію І. Драча і В. Голобородька **73**
Продав на базаре свою **225**
Пророчество Лазаря Барановича **139, 174, 209**
Психологические тенденции **72**
15 коп. за бочку води **146**
Работники телеграфных станций **175**
Ради лебединой простоты **291**
Ради того, чтобы испечь пасхальные **268**
Резерв душі **95**

Резиденція киевського мільйонера **231**
Ректор університета Александр Матвеев **226**
Решив покончити з нецензурною **187**
Роздуми постмодерніста **106**
Розмаїття тенденцій **67**
Роман без людей **27**
Романтика чи марнослів'я **35**
С шумом и криками **281**
Світлотіні художника **68**
Світоглядна динаміка лірики **91**
Світоч барокової культури **114**
Сидя с приятелем в петербургском **176**
Случайных встреч с ангелами **188**
Слушая рассказы киевского Мюнхгаузена **258**
Слышал, что в Киеве **157**
Спасаясь от весеннего наводнения **243**
Специалист по чтению мыслей **244**
Специально для того **189**
Співрозмовник великих **158**
Сприймати світ всерйоз **289**
Спрос на игрушки необыкновенный **245**
Среди бела дня на киевских **210**
Страдающим от болезней желудка **246**
Страницы любви и мысли **36**
Там, де краса, люди живуть довше **140**
Творити для народу **28**
Тіні минулого з Київської гори **125**
Тщательно покрасив ярко-зеленой **190**
У меня слезы стояли **275**
У пошуках поезії думки **80**
У світлі сучасної літературної критики **86**
У співдружності з поетами **53**
Узнав о первоначальной смете **232**
Узнав, что в Париже **191**
Український екслібрис **54**
Український побут Києва початку XX ст. **141**

Услышать из уст актера несколько **269**
Утвердження поезії **55**
Хулиганы обрушили театральный **177**
Цвіркуни, бензин і пензель живописця **87**
Целитель на просьбу полиции **247**
Церква не благословила "Володимира з хрестом" **142**
Червоних сонць протуберанці **131**
Через страждання до радості **74**
Черные свечи для "сатанинских месс" **192**
Чи перспективна "душевна культура"? **75**
Чтобы покурить в парке **193**
Чтобы посидеть с родными **194**
Чтобы привлечь богатых клиентов **195**
Чую – дуб співає **285**
Швейцарські" розбійники у старому Києві **143**
Щасливі та гіркі миттєвості Івана Гончара **107**
Що ж сталося? **99**
Що з чого починається **63**
Що сказати втомленим і розчарованим? **100**
Що хаму до святого храму? **108**
Що це означає **37**
Этот век мы открывали **21**
Я рос среди украинского **283, 211**
Яке ж право має поет? **64**

ЗМІСТ

ВІД УПОРЯДНИКА.....	5
ГИРИЧ І. Б. СВІТЛО АНАТОЛІЯ МАКАРОВА.....	7
ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ АНАТОЛІЯ МИКОЛАЙОВИЧА МАКАРОВА.....	14
ТВОРИ АНАТОЛІЯ МАКАРОВА.....	17
ОКРЕМІ ВИДАННЯ.....	17
ПУБЛІКАЦІЇ У ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ ТА ЗБІРНИКАХ.....	19
РЕЦЕНЗІЇ.....	43
БЕСІДИ.....	44
УПОРЯДКУВАННЯ. ПЕРЕДМОВИ. КОМЕНТАРІ. РЕДАГУВАННЯ.....	45
ЛІТЕРАТУРА ПРО А. МАКАРОВА.....	48
НАГОРОДИ І ПРЕМІЇ А. МАКАРОВА.....	51
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	52
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК НАЗВ ПРАЦЬ А. МАКАРОВА.....	55